

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

PT
9755
D35

UC-NRLF

\$B 137 022

GIFT TO
THE LIBRARY OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA
OF NORDISKA BOKHANDELN
THROUGH MR. OLOF HIRSCH

913

DAGTINGAN

KOMEDI PÅ VERS I FYRA AKTER

AF

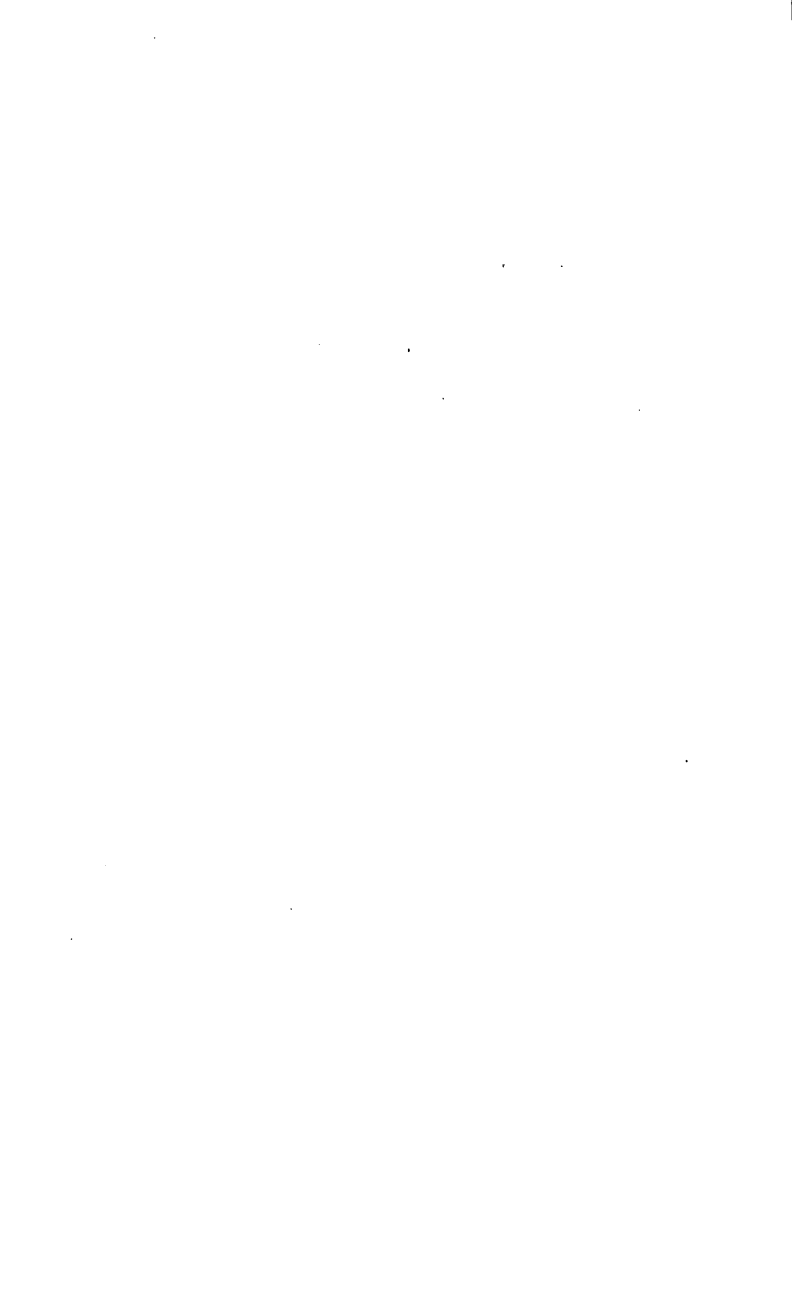
FRANS HEDBERG

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris: 1.50.

DAGTINGAN.

KOMEDI PÅ VERS I FYRA AKTER

AF

FRANS | HEDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1876.

PT9755
D35

PERSONER:

BRUKSPATRONEN.

LEONORA, hans fru.

SELMA, deras dotter.

MAJORSKAN, brukspatrons mor.

FRU STEN, länsmanseka.

EDVARD, hennes son, löjtnant.

RYTTMÄSTAR KURT.

PROSTEN.

JACOB, brukspatrons betjent.

ANNA, Selmas kammarjungfru.

MÄRTHA, fru Stens trotjenarinna.

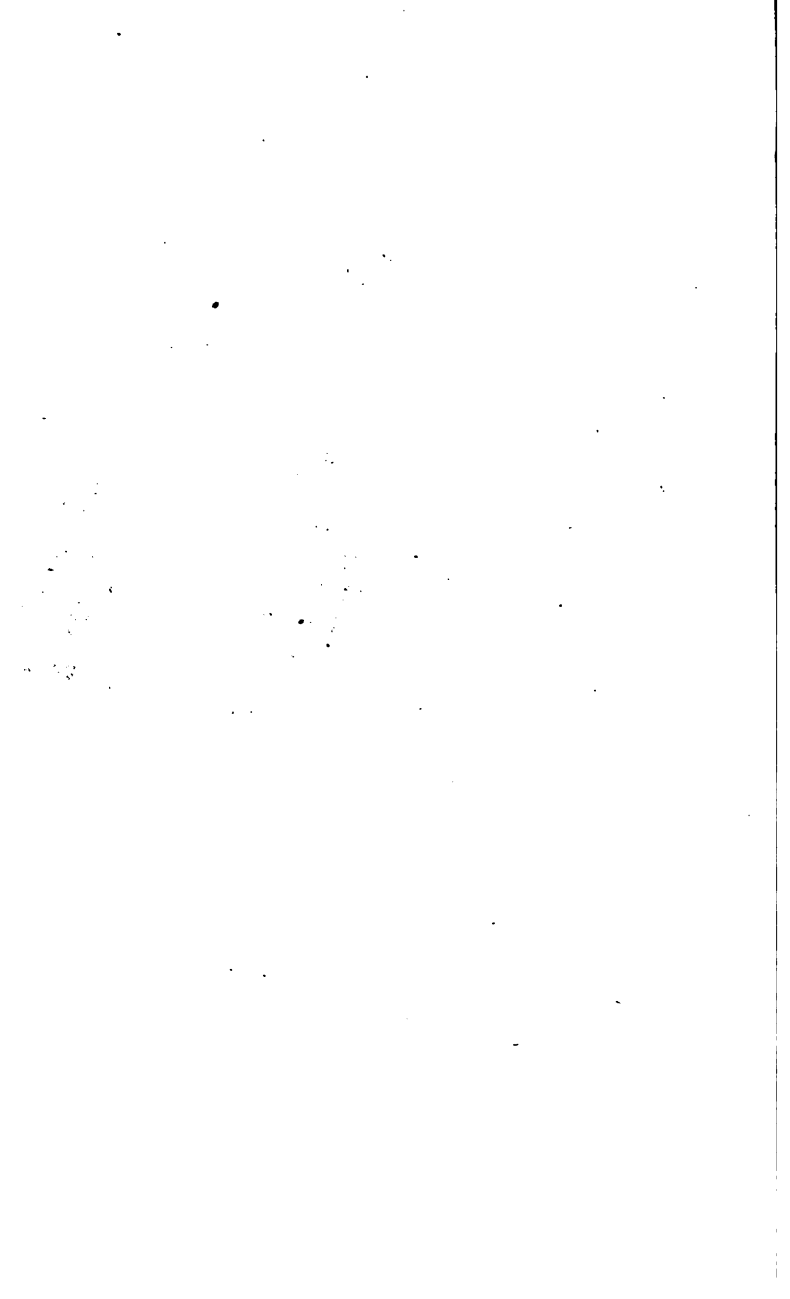
BRUKSFÖRVALTAREN,

KRONOFOGDEN, med fru och döttrar, } gäster.

NÄMDEMANNEN,

Handlingen föregår vid och i grannskapet af Brukspatrons jernverk i bergalagen. Mellan 3:dje och 4:de akterna ett år.

M734476

FÖRSTA AKTEN.

Elegant salong hos brukspatronen. På förmiddagen.

Första scenen.

BRUKSPATRONEN. SELMA.

SELMA (står framför fadern, som sitter i en soffa; ser bedjande in i hans ögon).

Nå, pappa?

BRUKSPATRON.

Sluta då.

SELMA (smeker honom).

Du lofvar vara snäll?

BRUKSPATRON.

Jag lofvar ingenting!

SELMA.

Ej mer dig så förställ;

Det ler i ögonvrån!

BRUKSPATRON.

Der ser du miste, flicka!

SELMA.

Men när jag sagt dig allt och det till punkt och pricka,
Så hvarför neka mer? Du vet: han är mig kär
Och sjelf har du ju sagt att Edvard utmärkt är.

BRUKSPATRON.

Det har jag kanske sagt och jag upprepar gerna
Att han är mycket bra — —

SELMA.

Nå, hvarför längre spjerna
Mot udden då så der? Jag säger dig: du kan
På hela jordens rund ej finna bättre man
Att ge din dotter åt, om du som lion vill tycka,
Och tänka, ej på dig, men blott på hennes lycka.
Han är en utmärkt man, en kunnig militär,
Och framför allt, min far, mins det: han är mig kär.

BRUKSPATRON.

Det sista är, förstås, ett skäl som måste gälla;
Att säga ja är allt hvad jag har att beställa,
Om du din vilja får; men jag har också min,
Och den, min söta vän, har äldre rätt än din!
Du ser med ungmöns blick, jag ser med faderns öga,
Och fast en gammal far nu mer betyder föga
Uti de ungas råd, så säger jag ändå:
Min vilja måste ske, det kan du lita på! —
Jag medger att han är, bland traktens unga männer,
Som umgås här hos oss, den bäste som jag känner,
Att han är ädel, rask, ser bra ut, för sig väl,
Att hans konversation är full af eld och själ,
Att han en kottiljong kan präktigt manövrera —
Men, för att bli min måg, erfordras något mera.

SELMA (häftigt).

Han bör väl ha ett namn på stjerna eller sköld!

BRUKSPATRON (stiger upp).

Försök, mitt söta barn, med litet mera köld
Se saken praktiskt an; din ifver är nog vacker,

Men jag är ingen vän af gråt och nervattacker,
Och börjar du så der, så känner jag förut
Att här bli tårar af, förrn samtalet är slut;
Ty uti detta fall brås du på söta mamma,
Som brås på sin — — nåja! hvar qvinna gör detsamma!

SELMA.

Du misstar dig, min far, jag gråter minsann ej;
Men jag vill veta skäl, hvarför du säger nej.

BRUKSPATRON.

Dem har du redan fått: jag lefver för affärer,
Och har ej minsta smak för herrar militärer!
Min dotter vill jag ge en man, som kan en dag
Omfatta samma gren af verksamhet som jag.
Min stämpel på det jern, som förs till fjerran länder,
Får icke fuskas bort uti en herres händer,
Som intet mer förstår af jernhandtering, än
Att slunga jern som skrot en dag mot fienden.

SELMA.

Men är vårt land i nöd, och gäller det försvara,
Den konsten kan så god, som någon annan vara!

BRUKSPATRON.

Jag älskar fridens verk, jag hyllar icke strid;
Och manar man ej ut så lemnas man i frid.

SELMA.

Ja, vi sett prof derpå, för icke längesedan!

BRUKSPATRON.

Blott nitton år och dock politiserar redan! —
Ja, det är som jag sagt: de unga i vår tid
Så öfverkloka bli att man får ondt dervid! —

SELMA (leende).

Låt oss nu återgå till saken!

BRUKSPATRON.

Ja, med rätta; —

Och som mitt sista ord du nu bör taga detta:
 Du vet att i mitt hus jag aldrig var tyrann,
 Men att jag vill bli lydd, som fader och som man.
 Jag älskar dig, mitt barn, det vet du, allt för mycket;
 Men viker därför ej för första barnatycket,
 Som du behagar få helt plötsligt i din håg,
 Och aldrig, hör du det, tar jag en knekt till måg!
 Men älskar junkern dig så högt som du förmenar,
 Lik salig Jacob nog han för sin Rachel tjenar,
 Och lemnar uniform och värja nog helt lätt
 Då han ej kan få bli din man på annat sätt.

SELMA.

Och det vill du, min far? Du skulle kunna akta
 Den som så ytligt kan sitt lefnadsmål betrakta
 Att han bortkastar det, för att en hustru få? —
 Det är ditt allvar ej att sådant föreslå!

BRUKSPATRON.

Jo, det mitt allvar är och vill han det ej göra,
 Så får han aldrig dig till kullerstolen föra! —
 Dessutom, hvad är det, en löjtnants lefnadsmål?
 Jag tror, för noga ej det att betraktas tål!
 I fredstid är det ju — om ej det dig förtryter, —
 Att söka sätta pli på dumma bondrekryter,
 Att vigilera friskt, att dricka punsch som två
 Och med en glasbit, fäst uti sin ögonvrå,
 När mötet väl är slut, på hufvudstadens gator
 Lorgnera damerna, som hoppa kring likt skator,

Med klackar och turnyr, så höga båda två,
Att stå är lika svårt för dem, som menskligt gå! —
När sen de pratat, rökt, bekikat och flanerat
Och några år bortåt friskt undan vigilerat,
De söka upp en far, hvars vigt ej är för låg,
Och denne får i fläng en ruinerad måg!

SELMA.

Det der kan vara sannt; men som vi hoppas böra
Få militärerne snart annat till att göra;
Om blott regeringens förslag — —

BRUKSPATRON.

Nu ä' vi der!

Ej mer ett ord derom, en galenskap det är! —
Med ett ord: vill han ej ge löjtnanten på båten,
Så blir det intet af med hela bröllopeståten!

SELMA.

Då är det slut med oss, ty det gör Edvard ej!

BRUKSPATRON.

Du tror att han har kraft att kunna säga nej?
Då har han ej sett djupt i dina ögon klara,
Och med hans kärlek då lär stort bevändt ej vara.

SELMA (plötsligt).

Säg, skulle du, du sjelf, bytt om för mammas skull
Och blifvit militär — för allt Australiens gull?

BRUKSPATRON.

Det är om honom, ej om mig vi skola tala.

SELMA.

Du vänder frågan bort, den satt dig på det hala.
Och därför tar du på en så högtidlig min, —

Nej, vet du pappa, jag har trott dig mera fin: —
När man sin dotter vill med lämpor öfvertyga
Så får man ej så der ifrån ett svar sig smyga;
Det visar att du har i denna sak en punkt,
Som svag och sårbar är; du törs ej bida lugnt
Ett anfall mot den mur hvarmed du dig omgifver
Och det bevisar att du ledes af motiver
Dem du ej yppa vill; men dem jag väl förstår,
Hur diplomatiskt än du dina skäl kringgår.
Säg hellre då rent ut: du vill ditt barn ej skänka
Åt sonen till en bra, men tarflig länsmansenka,
Som dväljes på ett torp, förgäten, fattig, sjuk,
I samma socken der du har ditt stora bruk.

BRUKSPATRON (häftigt).

Hur kan du tro att jag, din far — —

SELMA.

Ähjo, ursäkta!

Jag känner litet till hvad bördsfördomar mäkta,
Och du har mången gång sökt pränta i min själ
Den stora lyckan af att vara "boren väl",
Som det ju kallas plär, stor sak om individen,
Trots sin välborenhet, är både sned och vriden!

BRUKSPATRON.

Men, flicka, skäms du ej? Har du ej mer respekt
För far och mor och sed, för skick och bruk och släkt?
Hvar i all verldens namn har du väl kunnat lära
Idéer, som rent af ä' revolutionära?
Det är väl farmor, som har gått bakom min rygg
Och — —

SELMA.

Farmor, hon är snäll; men du är riktigt stygg!

BRUKSPATRON.

Låt nu det vara slut med allvar som med pjoller,
Jag sagt min mening ut, och fast vid den jag håller.

SELMA.

Jag också sagt mitt ord och du förlita kan
Dig på att ingen ann än Edvard blir min man!
Och får jag honom ej, jag sörjer döden på mig,
Och ingenting på jord till löje skall förmå mig.
När då du ser mig blek och lidande, min far!
Så skall du ångra dig att du så envis var;
Men då är det för sent, då får du fåfängt klappa
På grafvens slutna dörr, du stygga, stygga pappa!

(Går hastigt till venster.)

Andra soenen.

BRUKSPATRONEN (går efter henne).

Men hör då, kära barn!

(efter en paus)

Nej, hon slog dörrn i lås
Och här står jag nu kvar! — En sanning är, gudnås!
Att när man hunnit få en giftasvuxen dotter,
Har man den sämsta fått af ödets alla lotter;
Ty, får man tag uti en måg som synes bra,
Så är det alltid den, som flickan ej vill ha,
Och har hon gjort sitt val, så plär det oftast falla
På den som far och mor ogilla mest af alla! —
Hvad skall jag göra nu? Skall jag ge vika här,
Och låta henne rå' för det hon tror sig kär?
Nej, det går icke an! jag får ej släppa makten
Och bli för hennes skull en visa här i trakten!

Men, om hon blefve sjuk? Om döden skulle? — Bah!
Af kärlek dör man ej, det låter mycket bra
Med stora ord så der att skära till i vexten,
Men gammalmodig är och utnött nu den texten!
Hon lefver nog ändå och lefver godt minsann,
Om också hon ej får herr löjtnanten till man.

Tredje scenen.

DEN FÖRRE. MAJORSKAN (från fonden).

MAJORSKAN.

Har Selma varit här?

BRUKSPATRON.

Hon var här nyss på stunden!

MAJORSKAN (sätter sig).

Och hvad fick hon för svar?

BRUKSPATRON.

Aha! jag spårar grunden
Till hennes tredska nyss. Det var väl ni, min mor,
Som sände henne hit, ty ni är ju en stor
Beundrarinna af den unga löjtnantsglopen?

MAJORSKAN.

Ja, jag beundrar allt, som stiger öfver hopen,
Ty den är nu så tät, så jemnhög, så kompakt
Att hvarje undantag slår an på mig med makt.

BRUKSPATRON.

Så, och den der munsjörn, han hör till undantagen?

MAJORSKAN.

Ja, ett utaf de få jag sett till denna dagen.
Jag har sett ett förut.

BRUKSPATRON.

Ett bara?

MAJORSKAN (med en suck).

Ja! — Det var . . .

BRUKSPATRON.

Det var väl aldrig jag?

MAJORSKAN.

Du? — Nej, det var din far. —

Du kunde gerna brås på honom litet mera. —
Men sätt dig nu hos mig och låt oss resonnera.

BRUKSPATRON.

Förlåt, min mor, nu har jag litet ondt om tid,
Jag har en gjutning just att strax närvara vid.

MAJORSKAN.

Hvad gjuter du, min son?

BRUKSPATRON.

Borrstycken till kanoner.

MAJORSKAN.

Ett sällsamt värf för den bland landets brukspatroner,
Som är i frid och lugn så öfvermåttan kär,
Att han ej taga kan till måg en militär!
Jag trodde — ja! förlåt en recensent i kjortlar, —
Att du ej annat göt än grytor eller mortlar,
I väntan på den dag, då du, som mången ann,
Fick gjuta ångerns tår, när hemmets frid försvann.

BRUKSPATRON (ironiskt artig).

Har doktorn roat sig med att er anbefalla
Att för er helsas skull utgjuta litet galla,
Så får jag säga er, min mor, att ni är fri
Att öppna när som helst ert lilla gjuteri!
Jag vördar er så högt, som någon son sin moder,
Jag anser er för en utaf vårt hems klenoder,
Jag ger er alltid rätt och det för en och hvar —
Men, när det kommer an uppå min rätt som far,
Då är jag man för mig, då har jag slutat taga
Vid fyllda femti år, råd, bannor eller aga!
(Kysser artig t hennes hand och går genom fonden.)

Fjerde scenen.

MAJORSKAN. (Sedan) LEONORA.

MAJORSKAN.

Nå, detta kallar jag en lexa som var stark!
Men vänta du, min son! Hur absolut monark
Du också vara vill och svänga herskarhammarn,
Det fins opposition ändå i andra kammarn
Och der har jag min plats! Ah, vänta, vänta du!
Om det blott lyckas mig att ruska upp din fru,
Så ska' vi inom kort få seger på berserken. —
Skall jag försöka på att trotsa hufvudvärken?
Ja!

(Bultar på dörren till höger.)

Leonora! får jag säga dig ett ord?

LEONORA (efter något dröjsmål, inifrån).

Hvad önskar mamma?

MAJORSKAN.

Kom! Är ingen bättring spord
Med hufvudvärken än?

LEONORA (kommer ut).

Åck nej, det synes gifvet
Att den ej släppa skall mig arma förrn med lifvet.

MAJORSKAN.

Nå, kära barn! så du också kan taga till!

LEONORA (sjunker matt ned i soffan).

Att snart det må bli slut jag endast önska vill,
Ty hvad har jag ändå att lefva för?

MAJORSKAN (sätter sig bredvid henne).

Din flicka,
Om också ej på oss du vill en tanke skicka.
Man dör ju, kära barn, dock alltid när man dör,
Och hustrun har minsann fått nog att lefva för,
Om blott hon vill se klart och sundt; men det är
brukligt,
Gudnås så visst, att man nu mer ser allting sjukligt.

LEONORA.

Att vara svag och klen, det vet jag, är ett brott,
Men inte rår jag för att jag ej styrka fått.

MAJORSKAN.

Fullkomligt sant, min vän; men om du ville bara,
Mer rask än nu du är, du säkert skulle vara;
Det mången sjukdom fins, som har moralisk rot,
Och för ett sådant ondt vet doktorn ingen bot,
Tvärtom förvärras det af piller och mixturer;
Men botas ofta nog med ganska enkla kurer!
Vill du försöka en på min ordination?

LEONORA.

Nu skämtar mamma blott, — det hör jag på er ton!

MAJORSKAN.

Då är min ton en skälm; ty aldrig har jag mera
Känt lust att allvarsamt med dig få resonnera!
Du lider af ett ondt. som trotsar all diet
Och som man kalla plär: sentimentalitet.
Sjukdomen är modern och har sin rot i tiden,
Vårt halfva stackars kön har sjuknat in uti den,
Och får den rasa fritt, kan den en farsot bli
Som dödar allt förnuft, all kraft, all energi.

LEONORA.

Är jag sentimental?

MAJORSKAN.

Ja, det må himlen veta,
Jag tviflar på att man din make kan uppleta!

LEONORA (med starkt uttryck).

Är jag sentimental??

MAJORSKAN.

Ja, du ursäkta får,
Men nu är ordet sagdt och dervid fast jag står!
Jag mina sjutti fyllt och tror på gamla märken,
Och jag sett mer än en, som haft den hufvudvärken,
Och som igenom den har låtit värka bort
Sin lycka först och främst, sin pligt sen inom kort!
Man har ju inte kraft, när värken är i taget
Att fylla upp sin pligt och ha sitt ord i laget,
När mannen vill af nyck och vana bli tyrann,
Helt enkelt af det skäl att han ej motstånd fann.
Man orkar håller ej att hålla på sitt värde

När något galet, dumt, i huset är å färde;
Men i sitt soffhörn då man likblek sjunker ner
Och tröstar sig dermed att man förmår ej mer!
Att man ett offer är, en stackars misskänd kvinna,
Som först uti sin graf kan lugn för stormen finna.

LEONORA.

Min svärmor, om det är er mening att jag bör
Motsätta mig min man och tretsas hans humör,
Så får jag säga att jag kan det ej, emedan
Min ställning till min man är afgjord längesedan.
Det fans kanske en tid, då kraft att säga nej
Jag egde vid hans ja; — nu orkar jag det ej!
Ty, hur ni skämta må med plågan som jag lider,
Den är ej så modern, den fans i alla tider,
Hvar en finkänslig själ har blifvit hårdt bemött,
Hvar, oförstådt och vekt, ett hjerta har förblött!

MAJORSKAN (för sig.)

Seså, nu ä' vi der!

(högt)

Min söta Leonora.

Nu får du ej min sons, din makes fel försvåra;
Jag vet att han är sträf; — jag mins hans barndom, jag;
Men bättre vore han, om du ej voro svag!
En man tål aldrig vid att jemt ha' slappa tömmar,
Och är han realist, får frun ej gå i drömmar! —
Men nu till saken, barn! försök att göra våld
På svagheten, — om ej, så är din Selma såld.

LEONORA.

Hvad menar mamma?

MAJORSKAN.

Jo, jag menar, att gemensamt
Vi nog rå på min son, fast ingen gör det ensamt! —

Du vet att löjtnant Sten har vunnit Selmas tro,
Så hjälp de unga nu att kunna sätta bo!
Du är ju flickans mor, du har ju rätt att säga
Din man att han som far får lof att gå till väga
På ett förnuftigt vis, och icke yrka på
Att karln dagtinga skall för att hans dotter få.

LEONORA.

Dagtinga? Och med hvad?

MAJORSKAN.

Åh, med en småsak bara,
I fall den unga herrn lik mängden skulle vara;
Men, Gud ske lof, han är af bättre sort än så,
Och öfvertygelsen han ännu håller på!

LEONORA (stiger upp).

Men har han Selma kär, är det väl ej för mycket
Att han för hennes skuld ger efter i det stycket;
Ty jag kan inte se så stor förlust uti
Att offra litet grand för ett så godt parti.

MAJORSKAN (otålig).

Ja, men när offret nu går löst på grundprinciper?

LEONORA.

Förlåt, min hufvudvärk gör att jag ej begriper
Hvad mamma bråkar för! Att mannen någon gång
För oss ett offer gör, att han får lida tvång,
Är det så fasligt grymt? Betänk hvad vi få lida,
Som slafvar smidda fast i jern vid mannens sida!
Det fins en enda stund i qvinnans hela lif
Då hon för mannens håg är mer än tidsfördrif,
Och den vill mamma nu att Selma ej skall njuta?
När hon blir gift en dag, så måste den ju sluta. —

Låt därför löjtnant Sten, om han är verkligt kär,
Afstå för hennes skull ifrån sin karriär,
Det offret kan en dag, när inga andra finnas,
För Selmas hjerta bli en seger, värd att minnas;
Ty hon, som en och hvar utaf vårt arma kön
Får göra tids nog sen, som fru, det bittra rön,
Att tog hon ej i akt sitt välde, fästmötiden,
All utsigt sen dertill är utan hopp förliden!
(Hon går långsamt och med lidande utseende åter in till höger.)

Femte scenen.

MAJORSKAN (sedan) JACOB.

Det var hvad der jag vann! — Jag blir väl ensam då!
Att viljeslöhet kan förderfva menskan så! —
Nånå, den lexan här kan lära dig, min gumma,
Att aldrig söka hjälp och bistånd hos de ljumma.
Att värma upp en kall är visserligen svårt
Men det kan lyckas dock, fast arbetet blir hårdt. —
Hon underkufvad är, det får jag dock ej glömma
Och kanske bör jag minst med hårdhet henne dömma;
Ty hade jag förmått få bugt med min herr son
Så vore hon ej nu en stackars bräcklig spån,
Som tror sig vara sjuk, tror sig tyranniserad,
Då det är viljans nerf, som är paralyserad,
Och som så lätt minsann ej finner bot för sot.

JACOB (från fonden).

Löjtnanten frågar om majorskan tar emot?

MAJORSKAN.

Bed honom stiga in!

(Jacob går.)

Hvad skall jag honom svara?

En farmors ställning kan ej mera brydsam vara.

Sjette scenen.

MAJORSKAN. EDVARD.

MAJORSKAN.

Välkommen, unge vän!

EDVARD.

Tack! alltid lika god! —

Men säg mig genast allt!

MAJORSKAN.

Nå! litet tålamod! —

EDVARD.

Ack, det omöjligt är! Kan jag väl hoppas våga,
Att Selma får bli min?

MAJORSKAN.

Det är en kinkig fråga,

Och svaret är ej lätt!

EDVARD.

Er son oböjlig är

Och kan ej glömma bort att jag är militär?

MAJORSKAN.

Att kunna ginge an, men vilja, det är värre,
Just därför att min son är en så envis herre.
Han har nu en gång fått i hufvut, att han er
I löjtnantsuniform bestämdt ej flickan ger!
Men nu beror det på hvem helst ni trogen blifver,
Och hvem af dessa två ni företräde gifver.

EDVARD.

Jag älskar båda två, så högt, att ingenting
Mig dem ersätta kan på hela jordens ring!

Mitt yrke älskar jag och det från barndomsåren,
Min flicka älskar jag; hon är för mig hvad våren
För hela skapelsen: föryngring, glädje, hopp,
Och solskensglans på våg, och fågelsång i topp!
Att afstå från mitt kall, är att från hedern vika,
Att afstå från min brud är att min ungdom svika!
Ack, hur har jag ej drömt om att vid hennes hand,
Glad, lycklig, stark och fri, få verka för mitt land,
Och när jag lyckats har ett svårt problem att lösa,
Ur hennes ömma blick min bästa lön få ösa,
Och styrka att än mer gå framåt på min stig! —
Och nu är allt förbi, — allt synes mörkt för mig.

MAJORSKAN.

Min stackars unge vän; men, vill man vara hjelte,
Man med bekymren ock får lära spänna bälte!
Att hänga hufvudet är dålig krigsmaussed,
Och allt är väl ej slut, fast något gått på sned.

EDVARD.

Är det mitt yrke blott som Selmas far ej lider? —
Så frågar jag mig städs, och jag har sökt omsider
Att på den frågan sjelf utleta något svar,
Ty skälet syns mig ej tillräckligt för en far.

MAJORSKAN.

Och detta svar?

EDVARD.

Förlåt, om kanske jag blir bitter,
Jag tror att mera djupt er sons motvilja sitter,
Än att min uniform kan för hans öga te
Tillräcklig grund att ej sin dotters hand mig ge!
Jag bär ett tarfligt namn, jag det erkänner gerna,
Det fins deri ej sköld, ej krona eller stjerna,

Ej rofdjursattribut, ej silfver eller gull,
Blott gråsten af det slag hvaraf vår jord är full;
Men detta namn, min fru, är det väl så förfärligt?
Det har åtminstone en dygd: att det är ärligt
Och att det burits har af hederlige män
Som lemnat det åt mig i arf ofläckadt än!

MAJORSKAN.

Och deraf är ni stolt med rätt; men hvarför klandra,
Om samma stolthet nu ni råkar på hos andra?
En hvar ju rosar sitt, och det är bara prat
Att adelsmannen blott är född aristokrat:
Ni sätter lika högt er sten, som han sin stjerna,
Han trotsar på sin börd, ni på er ljusa hjerna,
Och slutet är, min vän, — tro ni den gamlas ord! —
Jomnlikhet fins ej på, men kanske under jord!
Så länge menskan än har plats på jordens yta,
Så länge hon har lif, vill ofvanpå hon flyta,
Och hela livvets strid går endast derpå ut
Att rycka andra ner och komma högst till slut!

EDVARD.

Jag trodde livvets strid ej var så djupt att klandra;
Men gällde eget väl, för att få bistå andra.

MAJORSKAN.

Så tror ni därför att ni är idealist
Men verlden, som min son, gudnås, är realist!
Den tager kärnan sjelf och lemnar oftast skalet
Åt den, som liksom ni, tillbeder idealet!
Det är nu en gång så i denna snöda verld,
Att vinsten snöplig blir af svärmarns marknadsfärd.

EDVARD (efter en paus).

Således bör jag gå?

MAJORSKAN.

Nej, tvärtom! ni bör stanna;
Och tala vid min son! Seså, sänk ej er panna,
Se ej så modfäld ut! Gör en stormlöpning till
Och mins ett gammalt ord: man kan allt hvad man vill!

EDVARD.

Nåväl, ni ger mig mod! Jag vill och måste vinna!

MAJORSKAN.

Mins: ni hjälptrupper har, de bästa man kan finna:
En gumma, som ännu ej glömt att hon var ung,
En flicka, som i er ser sina drömmars kung!

(Ser ut genom fönstret.)

Der kommer nu min son! Grip honom an i flanken,
Var envis, som om ni behöfde lån i banken
Och ville borgen ha! — Jag nu till Selma går;
Kom sedan in till oss, hvad svar ni också får!

(Går till venster.)

Sjunde scenen.

EDVARD.

Den snälla gumman!

(Vid fönstret.)

Ja, der kommer brukspatronen!

(Går derifrån.)

Hur ofta log ej jag åt den situationen
Hvari jag sjelf nu är? En man på frieri,
Är mera ömklig än en karl har rätt att bli!
Att bjuda ut sig sjelf, att draga ner det bästa,
Som man i hjertat bär; att stå inför sin nästa
Som tiggare, fast man är mera rik än han,

Och har den hjertats rätt som ingen vägra kan,
Der bruk ej blifvit lag, — det är i sanning löjligt,
Och jag begriper ej hur sådant blifvit möjligt. —
Men tyst, der är han nu; — se blott hur kall och stel!

Åttonde scenen.

DEN FÖRRE. BRUKSPATRONEN.

BRUKSPATRONEN (för sig).

Vid smältprocessen är begånget något fel,
Som gör att godset ej fått konsistens tillräckligt;
Det för sitt ändamål syns mer än lofligt bräckligt!

(Får se Edvard.)

Ah, ni herr löjtnant här? Förlåt, jag såg er ej!

EDVARD.

Herr brukspatron!

BRUKSPATRON.

Ni har väl icke väntat?

EDVARD.

Nej.

Jag kom helt nyss!

BRUKSPATRON.

Ni har då damerna ej råkat?

EDVARD.

Jag har ett ögonblick med fru majorskan språkat.

BRUKSPATRON.

Men Selma, men min fru?

(Går åt högra dörren.)

Hm! är det så man gör

I min frånvaro här, för gäster les honneurs?

EDVARD.

Förlåt, jag ville helst få råka er allena,
Herr brukspatron.

BRUKSPATRON (vänder om).

Jaså! med hvad kan jag väl tjena?

Behagas en cigarr?

EDVARD.

Nej, tack!

BRUKSPATRON (sätter sig)

Tag plats, jag ber!

EDVARD (sätter sig).

Ni gissar säkert hvad jag har att säga er?

BRUKSPATRON (spelar förvånad).

Nej, sannerligen! Har ni någon ny uppfinning
Som lager fläta skall ånyo kring er tinning?
Ett nytt mordinstrument, som mäktar öfvergå
I snabb förstöringskonst båd' Mäuser och Chassepot?

EDVARD.

Det är om gammalt nytt, som jag med er vill tala.

BRUKSPATRON (ironiskt).

Ni, hjelten, koryfén bland ortens liberala,
Är det väl tänkbart att ni blef konservatif?

EDVARD.

Det är en sak af vigt, som rör mitt hela lif.

BRUKSPATRON.

Åh gudbevars! hvad är det då, om jag får spörja?

EDVARD.

Herr brukspatron — jag vet ej rätt hur jag skall börja,
Ty djerf jag synas kan; men som en redlig man,
Jag det ej längre tyst inom mig bära kan!
Det måste sägas nu: jag älskar varmt er dotter,
Och ber om hennes hand!

BRUKSPATRON.

Har jag väl rätt förstått er?
Till Selma friar ni; ni?

EDVARD.

Ja, herr brukspatron,
Jag älskar henne högt och hoppas —

BRUKSPATRON.

Så! Och hon?

EDVARD.

Jag vågar hoppas att min kärlek är besvarad.

BRUKSPATRON.

Den hemligheten var i sanning väl bevarad,
Ty jag har intet märkt af hennes kärleksrus;
Men det är ofta så, att i sitt eget hus
Vet mannen sist utaf de händelser som tima,
Helst när det fråga är om de der mer intima,
Som gerna damerna behålla för sin del!

EDVARD.

Herr brukspatron! är här begånget något fel
Så blir allt ansvar mitt, som var nog svag att tveka
Upptäcka allt för er!

BRUKSPATRON.

Ja, jag kan icke neka
Att här ett fel begåtts; jag anser att man bör,

Som man af heder, förrn sin kur man dottern gör,
Rådfråga hennes far, om leken han tillåter!

EDVARD.

Förlåt, herr brukspatron! men mig det synes åter
Som vore mannens pligt att fråga flickan först,
Ty i den saken är dock hennes andel störst,
Och vid ett äktenskap utaf den rätta sorten
Kan ingen fadersmakt väl advocera bort den.

BRUKSPATRON.

Ni menar att det är med fadersmakten, som
Det med en annan makt lär gå så småningom,
Om er liberalism ej allt för snart kreverar:
Att riksdagen den styr, och kungen blott regerar?
Och därför, när ni har på förhand flickans ja,
Så kommer ni till mig, att blott pro forma ta,
Ett bifall till beslut, som fattats mig ohördan; —
Men än är jag nog stark att kunna bära bördan
Utaf min makt som far, än släpper jag den ej,
Och tar mig friheten, därför, att säga nej!

EDVARD (stiger upp).

Och skälet till ert nej? Jag hoppas ni vill göra
Mig den rättvisan dock att jag det kan få höra?

BRUKSPATRON (stiger också upp).

Herr löjtnant! till bevis på att jag aktar er,
Om också jag ej strax min dotters hand er ger,
Vill jag er yppa här de skäl, som gent mot eder,
Mitt öppna handlingssätt i denna fråga leder.
Ni är en utmärkt man, jag det medgifva vill,
En redlig vän, god son, omtyckt kamrat dertill;
Men ni är militär, jag är affärsman bara,

Och hvad jag är det skall också min svärson vara.
Det är en föresats, som jag ej går ifrån,
Ty jag den fattat har den dag jag mist min son,
Mitt hopp om framtid för den bana jag omfattar,
Och som jag lika god och lika nyttig skattar
För fosterlandets väl, fastän den blygsam är,
Som ni uppskattar er, att vara militär.
Jag har ett gammalt fel, som ej lär rättadt blifva,
Att jag bär afsky för — förlåt! — det destruktiva.
Och ej vill ge mitt barn en lott som stöder sig
På en så vansklig grund, som lyckan i ett krig.

EDVARD (leende).

Odödlig ingen är, det veta vi ju alla,
Men hvarje officer behöfver ju ej falla
Nödvändigtvis i krig!

BRUKSPATRON.

Nej, det är mycket sant,
Men om det blir ett krig, så kan det gå galant.
Dessutom är och blir, hur än vi saken vände,
Militarismen dock ett lysande elände,
Som suger landets märg och rycker bort dess män
Till ett förfeladt lif, som intet ger igen!

EDVARD.

Militarismen, ja! Men derom är ej fråga,
Blott om en värnepligt, bygd på vårt lands förmåga
Att uti farans stund sin frihet värna om —
Nu stå vi utan skydd, om någon ovän kom! —
Ni afskyr, sade ni helt nyss, det destruktiva;
Tillåt mig därför här bevis er söka gifva
För att mitt yrke ej är skadligt, som ni tror,
Att det tvertom, rätt sedt, utöfva kan en stor

Och nyttig verksamhet, till gagn för fosterlandet,
Ja, menskligheten sjelf!

BRUKSPATRON.

Jag tviflar att ni kan det!

EDVARD.

Till dess jag slutat har, ert tvifvel står er fritt!

BRUKSPATRON.

Jag afstår ej så snart från det som kallas mitt.

EDVARD.

Få se, herr brukspatron! I tidsmoment som våra,
Då, fast ej pessimist, man tydligt nog kan spåra
Hos släktet ett begär att taga dagen lätt
Och sätta egen smak framför det som är rätt;
Då dagens iltågsfart lätt åstadkommer svindel
Och njutningslystnaden pålägger kraften bindel;
Då rikedomar nås, förloras, nås igen
Och åter spelas bort af knappast mogne män,
Som sätta all sin lit till lön förutan möda
Och under denna jagt sitt inres skatter döda,
Ett lif så arbetsamt, som vårt, om man vill fram,
Gör armen stark och seg, gör hågen allvarsam!
Och om en dag vårt folk, sen dess instinkt har hunnit
Att rycka bort de nät dem egennyttan spunnit
Omkring en ädel sak, för att förhindra den, —
Ja, om en dag vårt folk, som verkligt frie män,
Beslutsamt tager an de nu misskända lagar
Som skola värna oss uti en framtids dagar;
Om, hvad vi söka nu i tankens djupa schakt,
En gång i handling får stå fram med väldig makt,
Så skall vårt hela lif deraf en lyftning finna,

Som tvinga skall allt smått, allt lumpet att försvinna.
Och långt ifrån att blott förstöra, rifva ner,
Och ödelägga allt, så som det synes er,
Vi bygga upp en mur kring gamla fosterjorden,
Och fästa världens blick ännu en gång vid nordnen!

BRUKSPATRON (ironiskt).

Bevars! jag trodde ej att fosterlandets värn
Just skulle vinna på uppfostran i kasern.

EDVARD (varmt).

K sernen har en dygd, för den vi aktning bära:
Man får sig lydriad der och äfven ordning lära,
Två egenskaper, som, man säge hvad man vill,
Vårt unga slägte dock en smula tränger till!

BRUKSPATRON (som förut).

Jag vet ej hvarför just olydrian skall få näring
Af vårt indelningsverk och utaf vår beväring?
Vi ha' väl ordning haft i landet också förr,
Och ingen fara står ju utanför vår dörr!

EDVARD.

Det talet höres nu från många håll dess värre;
Man ser det större ej af kärlek till det smärre;
Men klok man hägnar om sitt hem i lugnets tid
Och väntar ej dermed tills det har blifvit strid!

BRUKSPATRON.

Jag tvistar ej med er, jag tycker om er ifver,
Om edra planer än jag ej mitt bifall gifver; —
Men, låt oss komma nu från er härordningslag,
Ty frågan var ju om min dotter, tyckte jag.
Ni älskar henne, godt! Hon älskar er tillbaka,
Det der är mycket bra; men skall hon bli er maka,

Så får ni lägga bort er värja och ta' an
Det vapen, som jag helst ser hos min dotters man.
Vill, som förvaltare, min närmste man ni blifva,
Så skall jag om ett år min dotters hand er gifva.

EDVARD.

Är det ert sista ord?

BRUKSPATRON.

Mitt sista!

Men, betänk — —

BRUKSPATRON.

Mig tycks, ni göra bör dock något för en skänk
Så värdefull, som den!

EDVARD.

Ja allt, blott ej dagtinga

Med hvad jag anser rätt!

BRUKSPATRON.

Jag ämnar er ej tvinga!

Ni känner säkert sjelf bäst hvar ni kläms af skon!
Farväl, herr löjtnant, nu!

EDVARD (tvingar sig).

Farväl, herr brukspatron!

(Går genom fonden.)

Nionde scenen.

BRUKSPATRON (ensam, ser efter honom.)

Stolt herre! Rår väl om en mängd med slott i månen! —
Jag hoppas att jag nu är af med länsmanssonen!

(Går till höger.)

ANDRA AKTEN.

Tarfligt rum hos fru Sten. Dörr i fonden och till höger. Fönster med hvita gardiner och blommor, till venster.

Första scenen.

FRU STEN. MÄRTHA.

FRU STEN (spinnuer vid fönstret till venster).

Hvad Edvard dröjer.

MÄRTHA (kardar ull vid ett bord till höger).

Kors! tror jag det, kära fru, Det plär nog ta sin tid, när en ska' fria, ju!

FRUN.

Min stackars son, om han blott åtlydt min förmaning Så hade han ej gått.

MÄRTHA (går till henne).

Frun hade någon aning?

Jaja, se katten pös i morse när han gick Och det satt åt förrn eld jag uppå spisen fick! Det sa' jag ärligt ock: gå dit i morron, sa' jag' Men han enveten var, för döfva öron ba' jag. Fast det förstås, vår son, han ä' så fin och rar, Så ingen säger nej te' sådan ståtlig karl!

FRUN.

Så tycker du, kanske; men så ej brukspatronen.

MÄRTHA.

Ja, visst hoverar han sig värre än kalkonen
I prostgåln, kära fru; men om han ä' också
En svåra riker karl, ä' han väl folk ändå,
Som andra menskobarn och jag vill fråga jag, om
Han inte mot vår son får vara stursk så lagom?
En tocken melangtär som löjtnant Edvard, får
Han ta' mig dalern ej, så länge världen står!
Jag mins på slätten, jag! oj jemine! den dagen
Går aldrig ur min håg, det gick mig rakt i magen,
När generaln kom fram och skrek på löjtnant Sten!
Jag kunde knapt stå rak, vet frun, på mina ben,
När han tog'en i famn! Ja, had' int' Anders varit,
Så hade jag väl rakt ner uti diket farit!
Det var för bössan, som han hade gjort, den der
Som skjuter skott på skott, fast bara ladd den är
En enda gång! — Jaha! gu' signe generalen!
Jag trodde, mins frun det? att löjtnanten var galen,
När han höll på med den, så rita han och for
Och talte för sig sjelf, trefjerndels år, jag tror! —
Ja, Herre Gud ändå! en liten parvel var han,
Knapt nog så hög som så; men si geväret bar han
Och stampa som en knekt, när han från skoln var fri —
Ja! böjas ska' i tid det som skall krokigt bli,
Det är då sanning, det!

FRUN.

Du öfverskattar gossen!

MÄRTHA.

Nej! han är långt för mer än all den andra trossen,
Som både ä' förnäm och som har pengar med,

Det säger jag regalt! — Nu får jag lägga ved
På spisen, tänker jag! — Frun ska' få se, han svänger
Nog inom grinden snart, — det töfvar inte längre
Än qvarten, förrän han är här, det känner jag,
För det har stundat karl väl femton tag i dag! —
Men något få vi ha' te bjudan på? Filbunkar
Han tycker öm, och så tar jag och gräddar munkar,
Hvad säger frun om det? Hvasa?

FRUN (leende).

Gör som du vill.

MÄRTHA (lägger ihop kardorna).

Ja, maken till vår son fins då rakt inte till
Och det ska' vara han som kan få mig i spisen
Och grädda munkar nu!

(Lyssnar utåt.)

Seså nu skriker grisen,
Som inte har fått mat! Ja, si, det säger jag,
Blir jag int' hufvudyr, så är det tur i dag!

(Tar sina kardsaker och skyndar ut i fonden.)

Andra scenen.

FRU STEN (ensam).

En aning säger mig att Edvard har fått korgen,
Och hur han bära skall den tunga hjertesorgen,
Jag räds att tänka på; — hur han kan hålla af,
Det vet jag allrabäst, som honom lifvet gaf.
Sin stackars gamla mor, hur han har älskat henno,
Hur han mig älskar ännu, fast nu vi äro tvenne,
Som i hans hjerta bo, förgäter aldrig jag
Och gifve Gud jag fick se honom säll en dag!

Men, han har faderns sätt, har hans bestämda lynne.
Och när nu brukspatron är just af samma kynne,
Så går det aldrig väl; ty Edvard viker ej
Från hvad han anser rätt, — och brukspatron? Ack nej,
Han aktar sig nog, han, som är så stolt i hågen
Att säga ja, när han ej kan få styra mågen! —
Men, hördes inte steg? De komma utifrån,
Men lätta, dansande! Det är ej likt min son!
Hvem är det då?

(Stiger upp.)

Tredje scenen.

DEN FÖRRA. RYTTMÄSTAR KURT.

KURT (från fonden, i jagtdrägt).
God dag!

FRUN.

Ryttmästar Kurt!

KURT.

Jo riktigt!

Förlåt, att jag kom in en smula oförsigtigt!
Men Jösse nyss på stund mig lurat vid ett led,
Ej långt härifrån! Tillåt att nu jag slår mig ned,
Och om det lägligt är, så gif mig ett glas vatten!

FRUN.

Strax!

(Går ut genom fonden.)

KURT (som satt sig vid bordet).

Man blir trött utaf att vakna midt i natten!
Ah, hon är ute ren! — Än syns ej Edvard till
Men måste komma snart; — jag honom vänta vill!

Det lyster mig att se hur frieriet der borta
Har slagit ut, om ej han kommit har till korta!
Jag känner herr patron: jag friade ju, jag,
Och fick en korg, hvars tyngd jag känner än i dag.

FRUN (från fonden, med ett glas
vatten på en bricka).

Här, herr ryttmästare!

KURT.

Tack, tusen tack!
(Dricker.)

Åh, herrligt!

(Dricker ännu en gång.)

All punsch i Svea land, fast ofta nog begärligt
Jag dricker den på qvälln — går dock ej, ta' mig fan!
Upp mot en vattendryck, så här på förmiddan!

FRUN (som åter satt sig).

Kanske, när man är trött och varm, att vattnet smakar,
Men annars tror jag nog ryttmästarn det försakar!

KURT.

Mitt renommé är känt, hör jag, kring land och stad;
Men det gör ingenting! — Ser ni, när man är glad,
Så får man ofta nog af menskorna påskrifvet
Just för sitt lätta sätt att ta' det usla lifvet!
Och dock, är det ej bäst?

FRUN.

Åhjo, om man så kan!

KURT.

Det kan hvar människa, om hon sig griper an!
Se blott på mig, fru Sten! så som jag här nu sitter,
Har jag en skoltid haft, som varit ganska bitter!

Jag har fått fyra arf, men konsumerat fem,
Och mina björnar sen? Ack, hvem kan räkna dem?
Hvar gång jag blifvit kär och lupit 'stad att fria,
Så har jag fått en korg! — Sé der, min litania.

FRUN (leende).

Men, ni har tagit lätt ert öde, som det tycks.

KURT.

Derför att sorg och qval ä' i mitt tycke lyx!
En väl rangerad karl behöfver kunna glömma,
Ty inte går man långt om fötterna ä' ömma?
Och ett af fantasi och känsla kryddadt lif
Kan ta' sig ut rätt bra i ungdomsperspektif;
Men det blir obeqvämt uti realiteten
Derför att ingen vinst det ger i verkligheten! —
Ack, jag försäkrar er, fru Sten: vid sexton år
Var jag den största tok, som nånsin gått ett spår
I denna jordens mull; jag trodde på det sköna
Och var så oskuldsfull och barnslig som en höna.
Så kom jag till Karlberg, och botad blef i grund
För min naiva tro — — och det på Hagalund, —
Ett utvårdshus, som nu ej mera högt man sätter,
Men som den tiden var ett Eden för kadetter!
Ty der en Eva fans, en liten söt juvel
Med dygder utan tal och blott ett enda fel,
Som låg deri, att hon var lika söt mot alla,
Som läto gyllne frukt för hennes fötter falla.
Jag blef förtvifladt kär och lurad med besked,
Så att all poesi, all enfald ströko med; —
Men hvarför tala om för er mitt lifs historia.
Det har, upprigtigt sagt, ej någon helgongloria,
Då er son åter, tror ännu på hvad en ann'
Vid knappa tjugo år ren att förakta hann.

FRUN.

Ja, Edvard, Gud ske lof, är frisk till själ och sinne.
Och bär sin barnatro ännu i hjertat inne.

KURT.

Jag tackar tusenfällt! — Hvem vet om ej i dag
Hans illusioner dock ha fått ett dunderslag?

FRUN.

Ni vet då hvart han gått?

KURT.

Till brukspatron att fria?
Det är ju allmänt känt; — jag hörde prosten skria
Hos kronfogdens i går, om det förmätna i
Att Edvard göra vill ett så briljant parti.

FRUN.

Det lysande är ej hvad Edvard eftertraktar,
Ty det är Selma sjelf, ej penningen han aktar.

KURT.

Ja, det vet jag och ni. Men hur vill ni väl få
Herr prosten att en så naturlig sak förstå?
Han sålde sig ju sjelf, för att få fullt i fatet,
Och tog med magra frun det feta pastoratet.
Att hon var vindögd, sur, renons på allt behag,
Det såg gudsmannen ej, och ser ej än i dag,
Ty prestgården är god, och tionden är riklig,
Och födan har en makt, på hungrigt folk osviklig!
Det är ju klart alltså att Edwards handlingssätt
I prostens öga är blott lystnad att bli mätt. —
Han kommer säkert hit, nyfiken på att höra
Hur allt aflupit har, och sedan blir det göra

Att springa trakten kring och med koskällans ljud
Om Edwards friarfärd få föra sockenbud!

FRUN.

tyttmästarn är för sträng: hans sträfvan är dock redlig
och alltid emot oss han visat sig beskedlig.
Jag minnes nog den tid då jag, nyss enka, satt
och gret min stackars man, gret både dag och natt;
Då var han god mot mig, långt mer än många andra,
och på prestinnan sjelf har jag ej skäl att klandra.
Han läste kostnadsfritt med Edvard ett par år,
och hon kom ofta hit; jag mins det som i går!
Att han är närig, nå, hvem bör ej vara om sig?
Att vid sitt giftermål kanhända upp han kom sig,
Är något ondt deri, när båda sänjas väl? —
och att motsatsen tro, har man ju intet skäl.

KURT (stiger upp).

Det är som jemnt jag sagt: ni är en sällsynt qvinna,
Jag tror, på tjugo mil kan man ej maken finna;
Om ni en örfil får — jag nästan svära vill
På att ni vänder strax det andra örat till!

FRUN (leende).

Nej, så from är jag ej!

(Lyssnar.)

Nu tycker jag mig höra

Hans steg!

(Skyndar till dörren.)

KURT.

Det vill en mor till att ha' sådant öra!
Jag hör då ingenting!

FRUN (öppnar dörren).

Jo, tro mig, det är han!

KURT.

Nå, om så är, så få vi veta hvad han vann!

(Går också uppåt fonddörren.)

Fjerde scenen.

DE FÖRRE. EDVARD (blek, men till det yttre lugn, från fonden).

FRUN (efter en paus).

Nå Edvard, kära barn?

(Han omfamnar henne tyst.)

KURT.

Välkommen hem från färden!

(Edvard räcker honom sin hand.)

FRUN.

Hur är det?

KURT.

Gick det bra?

FRUN.

Säg då, för allt i världen!

KURT.

Har du fått ja?

FRUN.

Men hvad, du tiger — — svarar ej?

KURT.

Du ser så upprörd ut?

FRUN.

Har brukspatron sagt nej?

EDVARD.

Ja.

FRUN.

Aek min Gud!

KURT.

Och du?

EDVARD.

Jag gick.

KURT.

Och flickan?

EDVARD.

Gråter.

KURT.

Och dermed är du nöjd?

FRUN.

Och intet hopp står åter?

EDVARD.

Det fins ett sätt.

KURT.

Hvad då?

FRUN.

Säg, kära barn?

EDVARD.

Att jag

Afsvär allt hvad mig dyrt och kärt var till i dag.

KURT.

Väl icke flickan doek?

EDVARD (bittert).

Åh nej, mitt yrke bara!

FRUN.

Ditt yrke?

KURT.

Bara det?

EDVARD (vill gå åt höger).

Nu vill jag ensam vara.

FRUN.

Du går ifrån din mor?

KURT.

Du lemnar så din vän?

EDVARD.

Förlåt mig, båda två; jag kommer snart igen.

(Går till höger.)

Femte scenen.

FRU STEN. KURT.

FRUN.

Min stackars gosse, ack! hur djupt det honom tagit!

KURT.

Han ej den förste är, som på en korg har dragit
Och blir den siste ej, det kan ni lita på.

FRUN.

Men ingen tar så djupt, som han, sin sorg ändå.
Jag känner bäst min son, ju färre ord han säger,
Dess mera centuertungt på hjertat sorgen väger.

Hans sed var alltid så ifrån hans späda år,
Och så var faderns ock när bördan blef för svår.
Men, att ej trösta få, när hjälp och tröst behöfvas,
Det är dock för en mor att mer än menskligt pröfvas,
Och jag ej afstå kan . . .

(Vill gå åt höger)

KURT (hejdar henne).

Förlåt, men ni det bör! —

Låt mig försöka först; en man med mitt humör
Kan mera lätt, tro mig, förskingra korgförtreten
Än någon mor ännu i hela kristenheten,
Om ock det vore ni, den bästa jag har sett!
Låt honom sansa sig, det går ej så med ett! —
Och har ni någonting i köket att beställa,
Så lemna oss, min fru; det kan hans framtid gälla,
Att jag nu får rå om er son en liten stund!

FRUN.

Vet ni då något råd?

KURT.

Ja, ty jag är i grund
Hvad verlden säga må, dock en beskedlig toker,
Som andra hjälpa kan, fast för mig sjelf ej kloker; —
Och det är icke sagdt att allt förloradt är,
Om blott jag med er son får tala ensam här.

FRUN.

Er vänskap skattar jag; men hvad kan ni uträtta?

KURT.

Det är just detta som jag nu på prof vill sätta,
Om ni tillåter det.

FRUN.

Om jag tillåter? Ack,
Jag skyndar genast ut, och säger hjertligt tack
Åt er på förhand ren, för hvad ni vill försöka.

KURT.

Om prosten skulle snart kring edra knutar spöka
Så visa honom på er tacka eller gris
Och hejda honom så en stund på detta vis, —
Det blir ej svårt.

FRUN.

Hvem vet?

KURT.

Ställ fähusdörrn på gafvel,
Ty han är mycket svag för nyttig smådjursafvel!

FRUN.

Jag skall försöka på!

(Med en blick åt höger.)

Min stackars, käre son!

(Hon går genom fonden.)

Sjette scenen.

KURT.

Nå, det var väl att jag fick henne härifrån!

(Efter en paus.)

Han fick alltså en korg! Det kunde ju ej fela,
Och det på sätt och vis mig gläder i det hela; —
Ty, der jag strandat har, der skulle han nå hamn? —
Nej, tusen gånger nej, i afundsjukans namn!
Men sedan denna gärd mitt sämre jag jag lemnat,

Vill jag utföra nu hvad längesen jag ämnat! —
Nu gäller det att se om denne ende man,
Som rucklarn Kurt så värd en verklig aktning fanu,
Om denne riddersman förutan vank och tadel,
På karaktärens fält är fast uti sin sadel.
Nu står han vid den punkt, der en gång alla stått
Och der man välja bör; — om rätt han väljer blott,
Se det är frågan nu, och för att icke spara
På vänskapen jag svor, vill här jag frestarn vara!
En dygd, ej pröfvad än, en seger utan strid
Är Edvard alltför stark, för god att stanna vid! —
Men om han faller då, om rikedomen klingar
Så fagert för hans själ, att han till slut dagtingar,
Och gör som tusen förr på denna usla jord?
Nåväl, hvad är det mer? En man blott öfver bord!

(Går till högra dörren och bultar.)

Hör Edvard! Hör, kom ut!

EDVARD (innanføre.)

Hvad vill du?

KURT.

Endast säga

Ett mycket enkelt sätt för dig att gå till väga!

Din mor är inte här, kom ut.

EDVARD.

På stund!

KURT.

Seså!

(Efter någon tystnad.)

Fan vet om inte jag är litet rädd ändå!

Sjunde scenen.

DEN FÖRRE. EDVARD.

EDVARD.

Hvad vill du, Kurt?

KURT.

Hvad nu? jag tror att du har gråtit?

EDVARD.

Jag hade hellre sett att du mig ensam låtit
Med all min svaghet nu; jag blygs för att jag haft
I allt mitt stolta mod så litet verklig kraft,
Att första motgångslag mig nu till marken sträcker!
Jag kan ej tänka mer, ett mörker mig betäcker,
Mitt hjerta käns så tomt, min själ så ödlig är
Att jag en usling blir om jag skall stanna här!

(Kastar sig ned på stolen till venster med ansigtet doldt i
sina händer.)

KURT.

Du tänker resa? Hvart!

EDVARD.

Det vet jag ej!

KURT.

Besinna

Dig närmare derpå; hvad kan du dermed vinna?
För att en korg du fått, det väl ej nödigt är
Att du i landsflykt går.

EDVARD.

Jag kan ej stanna här!

Att se hvarenda dag ruiner af min lycka,

Det skulle utan hjälp mig ned till jorden trycka!
Jag måste bort, ja bort! Så långt att ej ett ljud
Påminner mig om hvad jag mistat med min brud!

KURT.

Fins det då intet sätt att saken arrangera?
Låt se.

EDVARD.

Jag fått min dom.

KURT.

Men du kan appellera

Till högre rätt.

EDVARD.

Och hvar fins denna högre rätt?

KURT.

Hos flickan, tänker jag! Och så fins det ett sätt
Att kringgå domen.

EDVARD.

Och det är?

KURT.

Att öfvergifva
Din krigarbana tvärt och qvar i hemmet blifva.

EDVARD.

Och du kan råda mig till detta, du som vet
Hur högt jag älskar den?

KURT.

Jag förbiser ej det;
Men flickan älskar du ju lika högt, och smaken
Kan vara delad om hvad klokast är i saken.

EDVARD.

Hvad klokast, möjligen, men ej hvad rättast är,
Och detta endast blir mitt ögonmärke här.

KURT.

Så kan dock mången gång man livvets spel bedrifva,
Att högsta rätt ibland kan högsta orätt blifva!
Låt mig försöka på att göra klar för dig
Din ställning, så som den gestaltar sig för mig.
Du älskar flickan varmt, hon älskar dig tillbaka,
Men hennes far vill ej ge' henne dig till maka,
Derför att, kortsynt nog, han från sin ståndpunkt ser
Med mindre vänlig blick uppå ditt yrke ner.
Men, han är i sin rätt, när han så resonnerar
Och på en lämplig man åt dottern spekulerar;
Ty, att sitt verk han vill ge kontinuitet
Hvem i all världen kan väl rättvist klandra det?
Det vill ju en och hvar med aktning för den gerning
Af böjelse han valt, fått genom slumpens tärning.
Hvarför skall icke han dervid få göra fritt
Sitt val, min vän, så väl som du bestämmer ditt?

EDVARD.

En skilnad är det dock: han har ej rätt att glömma
Två menskors ve och väl, när han behagar dömma.

KURT.

Han har dock faderns rätt; hvad rätt har du att så
Bortkasta hennes väl, för att principfast stå?
Med hvad rätt kommer du och bryter in i ringen
Af hans familjekrets? Ursäkta mig, med ingen,
Så vidt jag finna kan.

EDVARD.

Du glömmet känslans rätt:
Så länge världen stått, den kräfts på detta sätt.

KURT.

Det må väl vara sant; men hvilken kan förtänka
En fader, att han ej sin dotter flux vill skänka
Ät första, bästa fyr, som kommer utifrån
Och bryter in med pock och vill bli kallad son?
Att fadern ställer då sitt vilkor upp, är gifvet,
Ty merändels har han erfarenhet af lifvet,
Då friarn deremot är mer än vanligt grön,
Och vet om flickan ej mer än att hon är skön —
Det gäller ju ej dig; — men vilkoret han ställer
Är, något närmre sedt, väl ej så farligt heller
Att man behöfver strax expatriera sig!

EDVARD.

De orden hade jag ej väntat utaf dig!

KURT.

Hvad är det han begär? Jo, att du täcks behaga
Med flickan också hand om bruk och pengar taga.
Ja, om han ville att du skulle blifva tjuf
Och mördare och skälm, för att i sällhet ljuf
Hans dotter trycka få som maka till ditt hjerta,
Då kunde jag förstå din tvekan och din smärta;
Men, att du tvekar här, der tusen grepe till,
Det gör att mitt förstånd, uppriktigt sagdt, står still.

EDVARD.

Om ditt förstånd står still inför motif så klara,
Då måtte det också ej mycket rörligt vara

Och jag besanna får den gamla satsen
Att man misstager sig rätt ofta på en vän.

KURT.

Nå, blif då ej så het!

EDVARD.

Jag hoppas du begriper
Att här, om någonsin, är fråga om principer!

KURT.

Åh fanken, är det så? Jag trodde fråga var
Om bröllop!

EDVARD.

Skämta ej!

KURT.

Jag trodde du var karl,
Och därför icke just så noga vid försöket
Att snarast möjligt få i farten bröllopsstöket.
Så som jag har mig tänkt en kärlek, djup och sann,
Jag trodde att man allt för öfrigt ringa fann,
Och fäste all sin hog vid blott ett mål allena:
Att med den man har kär, få evigt sig förena.

EDVARD (varmt).

Om så du kärleken, den herrliga, förstått,
Du gjort som mången förr, du sett den uti smått!
Så, som jag den förstår, är den en himmelsk flamma
Som mäktar handlingskraft och ej begär blott amma!
En vårens varma sol, som lockar fram i blom
Allt godt som slumrar tyst i hjertats helgedom!
Den man som ej blir god, ej stark i hennes värma,
Som ej får större hog att handla än att svärma,
Och ej ser smälta hop i älskarinnans drag,

Tro, framtid, fosterland, kraft, ärelystnad, — svag
Der mannen är i grund, och han må gerna sälja
Sin bättre arfvedel och kryparns öde välja!
Men den, som tänker högt om qvinnan, om sig sjelf,
Den som vill styra ut med mod på tidens elf,
Der forsen våldsam är och hvassa grund sig gömma,
Den måste mera stort sin lifsuppgift bedöma! —
Jag älskar Selma högt; jag älskar så som man
En gång blott i sitt lif en qvinna älska kan;
Men aldrig skall jag dock min fana trolös blifva,
För att få hennes hand; — det vore ju att gifva
Den maka, som jag slöt med kärlek i min famn,
Den sämsta bröllopskänk: ett smutsbesudladt namn.

KURT.

Nå nå, Så du tar till! Som fel det alltid gäller
När man med grann bombast utrustar bagateller!
Det väcker löje ju, om du din komedi
Ett pathos ger, som blott anstår en tragedi.

EDVARD.

För mig är denna sak, det får du mig förlåta,
Ej så en bagatell, som den för dig kan låta.
Jag är kanhända ej fullt så barn af min tid
Att jag kan stanna lugn och liknöjd derinvid!
Men, om jag också ej så lätt kan taga sorgen,
Bör mitt förflutna lif dock vara dig en borgen,
Att icke mera lätt jag upptar skymfen, som
Låg gömd i tanken att jag kunde sadla om.
Och nu, ej mer om det! Jag reser oförtöfvadt
Och när jag vidt omkring Europa genomströfvadt
Och kämpat mig till frid, jag vänder hem igen
Att återse mitt land, min mor och dig, min vän!

KURT.

Och *henne* då?

EDVARD (vänder sig bort).

Tyst! tyst!

KURT (för sig).

Han skulle vinna seger
Så lätt? Nej håll, en trumf jag än på handen eger,
Den vill jag spela ut; men tar han den också,
Då kallar jag min vän en man så god som två!
(Högt.)

Farväl, min vän!

EDVARD.

Du går!

KURT.

Jag kommer åter sedan
Att höra, om du far bestämdt...

EDVARD.

Du hört det redan.
(Kurt går genom fonden.)

Åttonde scenen.

EDVARD.

Det värsta återstår: min stackars, gamla mor!
Hvad slag för henne! — Om jag utan afsked for? —
Nej, nej! det går ej an, det skulle döda henne!
(Lyssnar utåt.)

Der hör jag hennes röst! Hvad nu, de äro tvenne
Som tala utanför; — visst Kurt som tar farväl! —
Hon måste dock förstå och gilla mina skäl. —

Att stanna här och bli en visa för dem alla,
Det vill, det kan jag ej! Må gerna fejt man kalla
Mitt handlingssätt med skäl; jag viker ej derfrån,
Jag är ju menniska på samma gång som son.

(Efter en paus.)

Hvad är att göra väl? Hur finna uti detta,
Ej det som smärtar minst; men det som är det rätta?

(Stannar tankfull vid fönstret)

Nionde scenen.

DEN FÖRRE. PROSTEN. FRU STEN.

PROSTEN (i dörren).

Ja, kultingen är bra; men jag har en, fru Sten,
Som är så trind, att man ej känner minsta ben;
Men det är Yorkshire-race, och fastän våra grisar
Ä' rara, högre dock de engelska jag prisar!
Jag sålde en i fjol som vägde sjutton pund,
Kronfogden köpte den — åh! fläsket smalt i mund..
Men se' der ha' vi ju vår unge vän med korgen!

EDVARD (vänder sig om).

Herr prosten!

PROSTEN.

Nå god dag! Hur står det till med sorgen?
Ser lugn och sansad ut? Bra! Bär den som en karl!
Hvad sa' jag er, fru Sten? Det ju naturligt var!

FRUN.

Ja, Gud ske lof, herr prost, att Edvard så det tager.

(Till Edvard.)

Men är du också lugn?

EDVARD.

Ja!

PROSTEN.

Han har lugn på lager,
Det har jag sett förut. Jag mins när fadern dog,
Fast han var liten då, han saken sansadt tog.
I läsningen just då med riktig flit han börja'
Att taga stegen ut; — det var hans sätt att sörja.

FRUN.

Men när han så kom hem, han bara satt och gret.

PROSTEN.

Kors! att han känslig var, hvem vill förneka det,
Och vid en faders bår, hvem har ej tårar gjutit? —
Men, låt oss höra nu, hvad unga herrn beslutit?

EDVARD.

Jag söker permission och reser utomlands.

FRUN (smärtsamt).

Du reser?

PROSTEN.

Nära nog det medlet låg till hands,
Men månne det ändå det rätta skulle vara?
På denna fråga får du kanske svårt att svara.

FRUN.

Du reser, lemnar mig? Ack, Edvard!

EDVARD.

Ja, min mor,

Jag måste härifrån!

PROSTEN.

Är smärtan väl så stor?

EDVARD.

Så stor är den för mig.

PROSTEN.

Jag hade kunnat svära
Att mera manligt dock din korg du skulle bära!
Är det väl nu förnuft och praktisk sans uti
Att ta' sig så utaf ett kantradt frieri?
Derför att älskarn har en liten motgång pröfvat,
Derför att brukspatron sin fadersrätt utöfvat,
Har du väl rättighet att fegt fly härifrån
Och sjelfviskt glömma bort din skyldighet som son?
Kolt bar du en dag förr än du bar friarfracken
Och detta för din mor nu skulle blifva tacken?

FRUN.

Det är ej tal om mig, men blott om Edvard!

PROSTEN.

Nej,

Ursäkta mig, fru Sten! ert inkast duger ej!
Här är just tal om er; jag lägger största vigten,
Som prest, i denna sak, just uppå barnapligten;
Han har ej minsta rätt att fara bort så der
Och ensam lemna er på gamla dagar här;
Hvem vet hur lång er tid kan än på jorden blifva?
Det vore ju ett brott att så er öfvergifva
För sårad stolthets skull; ty tar er son reson,
Så svarar jag, som prest och vän, för brukspatron.

EDVARD.

Hvad kallar ni reson?

PROSTEN (sätter sig vid bordet).

Här, som i alla lägen,

Att taga sitt förnuft till följesven. på vägen.

Ej menniskan, min son, är ämnad till att bli'
Ett väsende af luft och mänskenssvärmeri;
Det der förlåtas kan uti de unga åren;
Men när, som du, man har uttrampat barnaspåren
Och blifvit karl och kär och kan en framtid få,
Så har man ingen rätt att resonnera så.
Man lefver minsann ej af rosor blå och röda,
Man måste, kära du, ha' husrum, kläder, föda,
Och kan man få det der uppå ett hyggligt vis
Så skapar man på jord sig re'n ett paradys,
Och det är ingen synd att pyssla väl om magen,
Blott det sker med respekt för samhället och lagen.

EDVARD.

Det der är en moral, som jag ej hylla kan,
Ty främst stå hjertats kraf hos hvarje redlig man;
Att sälja sig för guld, att fria blott för maten
Är ej att bli en man, om ock en man i staten.

FRUN.

Men, Edvard! så var dock väl prostens mening ej,
Han klandrar blott att du så genast svarat nej;
Herr prosten pröfvat har långt mer än du af lifvet,
Och saken bör ses strängt; men icke öfverdrifvet.

EDVARD.

Det möjligt är, min mor; men lifvets paradys
Jag aldrig ansett falt för något godtköpspris;
Och bättre, synes mig, är då att landsflygt välja
Än att sitt bättre jag och att sin heder sälja.

PROSTEN.

När jag var ung, min vän, så tänkte jag som du,
Men är det orätt att mer klokt jag tänker nu?

Hvad vore lifvet väl med allt sitt bråk, sin täflan,
Om större klekhet ej blef vinsten af vår äflan?
Du skall få höra nu hur det har gått med mig,
Och tro mig att det är en spegel ock för dig.
När först jag blef student, så ville jag blott sjunga,
Och var poetiskt stämd, jag liksom alla unga,
Jag skref kalendervers och ville in till scen,
Ty som nations-aktör var jag ett fenomen;
Men far min sade stopp och tvang mig att studera
Och det var inte värdt för mig att protestera.
Så dog han knall och fall; min mor ett nådår fick
Och gubbens hela bo till kreditorer gick; —
Då kom allvarets stund, då var det slut med drömmen,
Och mitt förstånd, min nöd mig sade: "följ med
strömmen,

Den för dig nog till slut uti en säker hamn!" —

(Sjelfförnöjdt leende.)

Och nu, nu är jag der, pris ske den högstes namn!
Och har, så vidt jag vet, ej lemnat qvar på vägen,
Der jag har gränat nu i mina mödor trägen,
Samvetets ljufva frid och hederns stränga bud,
Och därför mår jag väl, är nöjd och tackar Gud,
Som styrt så väl för mig, att allt hvad jag behöfver
Det har jag, och kanske ändå en smula öfver!

EDVARD.

Men om med kärlek ni er vid en flicka fäst
Hvars hand man nekat er, för det ni varit prest
Och sagt åt er: "vänd om, slå in på annan bana,
Så blir hon er!" — Männ' då ni svurit annan fana?

PROSTEN.

Det tror jag ej, min son; dock sådant säger man
Uti de flesta fall ej åt en andans man;

Han har ett heligt kall, som människorna vörda; —
Helt annat är med ditt, det går ju ut på mörda,
Om det nu också sker för kung och fosterland!
Och om du lemnar det gör det ej minsta grand
Till hedern eller från; ej fläckar det din heder
Om du som brukspatron din svärfars jernbruk leder,
Blott du det redligt gör! — Se därför hoppas jag
Att min lärjunge mer ej visar sig så svag,
Att nealigt han vill fly för livets högre pligter,
Helst när de vägas upp, som här, med gyllne vigter! —
Betänk blott hvad du då kan göra för din mor,
För socknen, för ditt land! En industri så stor,
Så vidtomfattande! Det ligger något ståtligt
Deri och tveka här, mig synes oförlåtligt!

EDVARD.

Ni anser således att jag bör afsked ta,
Och till herr brukspatrons framställning svara ja?

PROSTEN.

Det är din pligt som son, som människa, som fästman!
Tro du din gamle vän, han råder ändå bäst, han!
Och slå du till, men snart, att du ej ångra får
Din kortsynthet, ditt trots, sen fåfångt, många år!

(Förtroligt i det han för honom åt sidan.)

Vet du hvad för min mor jag gjorde förr i världen?
För att hon skulle få ett hem vid barnahärden,
Jag gifte mig också, och det fast fästmon min
Såg ej en tusendel så hygglig ut som din!
Gör du som jag, ty vet: när pligten är så fager
Som fröken Selma är; — min gumma hon var mager
Och hade ingenting att tjusa ögat med —
Så är det ingen konst att svälja pillret ned!

(Högt, i det han går fram till frun.)

Men nu, farväl, fru Sten! Farväl, du Edvard, äfven;
Tänk på hvad jag har sagt! — Mor håller på med väfven
Åt pigorna som bäst! Det är en faslig tid
Och jordbruket minsann man vinner föga vid,
Fast råg noteras högt, ty arbetslön blir värre
Hvart år, och hur det går med hafren, vet vår Herre!
Adjö! adjö!

(Nickar välvilligt och går genom fonden.)

Tionde scenen.

FRUN. EDVARD. (Sedan) MÄRTHA.

EDVARD (efter någon tystnad).

Nåväl, min mor, hvad säger du?

Råd, hjälp mig, gif mig tröst! Jag är ett barn ännu!

FRUN.

Min kära gosse, ack! hur skall jag kunna råda?

Jag är ju van att du plär tänka för oss båda.

EDVARD.

Ej, när det hjertat rör; der har du domsrätt fått,

Ty ingen har, som du, dess dunkla verld förstått.

Säg mig, hvad är här bäst för dig, för mig att göra?

FRUN.

Min gosse, vill ett råd du af din moder höra

Så tänk blott på dig sjelf, din lycka, ej på min!

Jag är ju gammal jag — du går i lifvet in,

Jag lemnar det ju snart; ej tanken på din moder,

Men tanken på din brud må vara här ditt roder!

Om det är dig emot att annan bana gå

Än den du en gång valt, min käre son: res då;
Räds ej att lemna mig, ty hvart du går i världen,
Din mors välsignelse skall följa dig på färden,
Och om jag skulle dö förrn du är här igen,
Så går jag till din far, — der ses vi åter sen!

(Omfamnar honom.)

EDVARD (efter någon tystnad).

Min Gud, hvem ger mig ljus i denna mörka timma?
En enda stråle blott må fram ur töcknet glimma,
Att klart jag måtte se den väg jag vandra bör!

MÄRTHA (hastigt från fonden).

Frun! Löjtnanten! Hvem tror ni stannar utanför?

EDVARD.

Hvem?

MÄRTHA.

Unga fröken sjelf, som in på gården rider,
Och ryttmästarn är med! Hå, kors i alla tider,
Hvad jag blef till mig!

EDVARD.

Hon!

FRUN.

Hon kommer hit till oss!

MÄRTHA.

Bort nu med rocken, frun! Om ingenting jag låts,
Och sätter in 'en der hos löjtnanten så länge!

(Skyndar in med spinnrocken till höger.)

EDVARD.

Hon kommer hit till mig!

Elfte scenen.

FRUN. EDVARD. SELMA och KURT. (Sedan) MÄRTHA.

KURT (slår upp fönstret åt Selma, och visar på Edvard).

Der ha vi ju den stränge
Herr riddarn som far bort!

SELMA (skyndar fram till honom).

Du reser! Är det sant?

EDVARD (vänder sig bort).

Jag måste!

SELMA.

Och hvarför?

KURT (för sig).

Han står vid fallets brant!

SELMA.

Du måste, säger du? Men kan du väl ha hjerta
Att lemna mig, din brud, i ångest och i smärta?
Hvad skall det bli af mig när du ej mer fins kvar?

(Sakta.)

Ack, om du älskar mig, så tala vid min far!
Gif honom löfte om, att hvad så svårt du finner,
Du likväl pröfva vill: allt vinns då tid man vinner!

(Till fru Sten.)

Säg honom också ni, hans mor, att han bör gå
Tillbaka till min far, och inte trotsa så;
Ty, om han reser nu, om han mig öfvergifver,
Jag känner att för mig det slaget döden blifver!

FRUN.

Du hör nu, Edvard! kan du motstå henne?

EDVARD (med utbrott).

Nej!

Det må gå hur det vill!

(I det han fattar Selmas händer.)

Förlåt!

SELMA (med glädje).

Du reser ej?

EDVARD.

När så du ler mot mig, då måste jag ju stanna!

FRUN (med knäpta händer).

Gud styre allt till godt!

KURT (sakta, till venster om Edvard).

Men hedern; men det sanna?

EDVARD.

Tyst, tyst, min vän! De le i hennes ömma blick,
Och mer än mänsklig kraft jag på min lott ej fick!

(Kysser Selmas händer.)

FRUN.

Nu har jag ingenting på jord att önska mera!

MÄRTHA (som kommit in under det föregående).

Och gamla Märtha får väl också gratulera?

(Niger upprepade gånger för de unga tu, som stå försjunkna i hvarandras åskådning; derpå säger hon till ryttmästaren, som längst nere till venster med ett sarkastiskt löje betraktar gruppen.)

Ryttmästarn! säg då han också ett vänligt ord!

Hvad grundar han der på?

KURT (för sig).

En man föll öfverbord!

(Går med en axelryckning ut i fonden.)

TREDJE AKTEN.

Brukspatronens våning. Tända ljus i kronorna.

Första scenen.

MAJORSKAN. SELMA.

SELMA.

Men farmor, jag förstår alls icke hvad du menar
Och hvarför Edvard så ditt missnöje förtjenar?
Att han för min skull gör hvad pappa önskat har,
Är det då något brott?

MAJORSKAN.

Ja, af en sådan karl!

En vanlig *kurtisör* må väderflöjel spela,
Han tappar ingenting på saken i det hela;
Men han, till hvilken jag som ideal såg opp
Och till hvars karaktär jag satt ett sådant hopp,
Det retar, grämer mig — och som en farmor egnar
Det grämer mig, mitt barn, dock mest på dina vägnar.

SELMA.

Men, kära farmor, när för *min* skull han det gjort?

MAJORSKAN.

Jag trodde han förstod att tänka mera stort,
Om målet han sig satt, än att åt sidan kasta

Allt hvad han sträfvat för, för att till brudstol hasta.
Men ingenting, gudnås, nu mera håller streck,
Och karaktär och kraft gått längesen putsweg! —
Jag säger: Gud ske lof, att jag är gammal vorden!
Det fins ej mer en karl värd kärlek här på jorden!

SELMA.

Nej, snälla farmor! nu jag måste åt dig le;
Du går för långt!

MAJORSKAN.

• Gör jag? Nåväl, du får väl se!
När glöden vika ger för känslor mera svala,
Så får du nog en dag uppoffringen betala;
Men det är rätt åt dig, när du kan taga mot
Det menskooffer som han lägger för din fot!

SELMA.

Är jag då intet värd, och är det qvinnan ensam,
Som offra skall? Bör ej, när känslan är gemensam,
Den offervillighet, som kärleken begär,
Ock delas af den man, som har en qvinna kär?

MAJORSKAN.

Sofismer, kära barn! En man får aldrig glömma
Sin pligt emot sig sjelf, för känslor än så ömma,
Och qvinnan bör se upp till den som hon har valt,
Ty måste hon se ned så slutas det fatalt.
Ju mera blicken sänks hos oss i verkligheten
På jordens mull, dess mer vi skönja skröpligheten;
Ju mera blicken höjs mot rymden, mot det blå,
Dess mera luft och ljus få bilderna också!
Så är det ock, mitt barn, med mannen, som dess värre
Nog sina brister fått, fast han är jordens herre;

Och han tål vid att ses i solbelysning klar
För att ej bli rent af en vilde, en barbar!
Om med principer fejt han börjar att dagtinga
Så slutar han också helt visst med att ha' inga,
Och då är hustrun den som närmast är till hands
Att få ett hugg utaf den örn, hvare vinge bands. —
Du tror, mitt söta barn, att kärleken kan hålla
Din make skadelös; — men måste jag än välla,
Att ur din dröm mitt ord dig väcker omildt nu,
Så skall du tacka mig en gång när du blir fru!

SELMA.

Hvad menar farmor?

MAJORSKAN.

Jo — men låt oss först oss sätta!

(De sätta sig till venster.)

Ser du, mitt kära barn! jag menar rent ut — detta!
Nu är du vacker, ung; nu kan du nog, min tös,
För offret hålla fullt din fästman skadelös;
Kan vagga in i sömn hans stolta ärelystnad
Och med ett löje blott hans samvet bjuda tystnad.
Ack, den trollkonsten är ju ej det minsta svår,
Att kunna trotsa så när man är nitton år! —
Men ser du, nitton år får man ej evigt vara,
Och därför får man ej för stunden tänka bara!
Det kommer snart en tid, då hvad som nu är knopp,
I mogen blomstring står, då barnen växa opp,
Då invid kindens ros också dess törnen synas
Och rynkor träda fram och hullet börjar brynas!
När Amor fäller då sin vinge späd och fin
Och lifvet börjar bli renons på poesin,
Fins då ej aktning qvar i kärleksrusets ställe,
Dör lyckan sotdöd snart af brist på uppehälle.

SELMA.

Den tiden kommer ej, det kan du lita på,
När man hvarann har kär, så hjertligt, som vi två;
Fins någonting på jord som evig vår kan smycka,
Så är det kärleken, dess hopp, dess ljufva lycka!
Jag kan ej tänka mig den dag, då Edwards hog
Så ombytt kunde bli, hans karakter så låg,
Att i sin värsta stund ens han mig förebrådde
Att *något* offradt blef, då han så *mycket* nådde!

MAJORSKAN.

Köp dig en kupa då, en sådan der af glas,
Som skydda plär för dam bordstudsare och vas,
Sätt honom under den; att luften, som han andas
Blir fri från allt det gift, som annars med den blandas;
Ty, om han får gå lös, så kan du tro mitt ord,
Att han blir likadan, som hvarje man på jord!
Och lika litet han, som någon annan, mäktar
Stå mot den nyhetslust, som förs med vindens fläktar!

SELMA (stiger upp).

Fy, farmor! Aldrig förr har jag hört dig så stygg!
Du är för skoningslös!

MAJORSKAN.

Nej barn! du är för trygg!
Du litar på din makt, din blick, ditt glada löje,
Och sådant är nog bra, det skänker lust och nöje;
Men mannen har en smak, som jag dig yppa vill:
Kalkon tre dar å rad, och sen vill han ha sill!

SELMA.

Men, det är afskyvärdt!

MAJORSKAN.

Nej, menneskligt! Friska magar

I detta lyda blott naturens egna lagar,
Som bjuder storm på lugn och lugn på storm igen,
Och vår på vinter först, och höst på sommar sen! —
Har mannen nu ett värf, som honom tillfredsställer,
Och som för honom högt och stort och dyrbart gäller,
Afleder detta värf hans nyhetsifver just
Och blir för hustruns makt en vän i nöd och lust;
Men, tvingas han till skogs, som ovan hund till jagten,
Så blir han ingen skräck för hararne i trakten,
Men när han kommer hem, så gläfsar han dess mer
Och nafsar efter allt och biter hvem han ser! —
Ack! dessa hustrur, som sig utan hejd beklaga,
För det att mannen ej har tid att dem behaga,
Men måste sköta om sin sysla först och främst,
Som vore denna, och ej söta frun förnämst, —
Om de blott visste hvad ett motsatt fall betydde
De skulle skjuta på då männen huset flydde
Blott för affärers skull; — ty när de tröttat dem,
Hur vinner då ej frun och deras lugna hem!
Men, skall hon vara allt och kunna dem ersätta
Framgångar, ära, namn och rykte och allt detta,
Som sen urminnes tid stått högt i mannens hog,
Så vore bättre att ej någon far fick måg!

SELMA (leende).

Vet farmor hvad jag tror?

MAJORSKAN.

Ej ord af hvad jag pratar,

Det vill jag svära på!

SELMA.

Jag tror att farmor hatar
En smula karlarne; men qvinnorna än mer,
Då så i skapelsen du dockans plats dem ger!
Jag, som är ung, jag tror att qvinnan kan försona
En älskad man med allt!

MAJORSKAN (stiger upp).

Blott ej — en törnekrona.

SELMA.

En törnekrona? Bah! så farligt är det ej,
Och Edvard har ännu god tid att svara nej!

MAJORSKAN.

God tid, då här supé i qväll är arrangerad
Och er förlofning skall vid den bli eklaterad?

SELMA.

Förlofning är dock än ej bröllop, och han kan
Betänka sig ett år uppå att bli min man.

MAJORSKAN.

Ja, om du honom tid till eftertanke skänker,
Men dermed blir det väl så lagom, som jag tänker!
När jag dig ser så der skalkaktigt dra' på mund,
Så kan jag väl förstå att han får ingen stund
För reflexion, så ömt upptagen som han blifver —
Men botad blir han ej af dina palliativer!

SELMA.

Jo, farmor! botad skall han bli, och det i grund
Af löjet, som du nyss såg leka kring min mund!
Och om du nu till slut vill låna mig ditt öra,
Mitt hjertas mening skall du om vår framtid höra!

Min ömhet skall så rik, så gränslös och så varm
Kring honom stå på vakt, att världen och dess larm,
Dess ära, rykte, glans, — allt skall han ringa tycka
Mot sällheten att mig få till sitt hjerta trycka.
Jag känner i min själ en rikedom, så stor
Att om en tusendel blott i hans hjerta bor,
Skall ryktets hela lof, hans vänners, världens, allas,
Bli endast tomma ljud mot att min make kallas.
Du, farmor, känner ej min kärleks hela höjd,
Du tror att den blott är ett rus af stundens fröjd,
En drivvext, sprucken ut i känslans morgontimma,
Och ämnad att dö bort, när sol och ljus ej glimma,
Förgyllande dess kalk; men nej, ej natt, ej död,
Ej jordiskt qual förmår att släcka ut dess glöd!

MAJORSKAN.

Men världen — —

SELMA.

Hur den än må vara derhän vriden
Att livets poesi ej skattas nu för tiden,
Skall den i oss få se ett af de sälla par
Som bära vitne än om släktets gyllne dar,
Då hjertats lag var allt, och mannen sökte hinna
Sitt högsta mål uti att älskas af den qvinna
För hvilken allt han var och som till gengäld gaf
Sitt hjertas bästa skatt frivilligt åt sin slaf!

MAJORSKAN.

Chevaleriets tid, mitt barn —

SELMA (afbryter henne).

Om ock försvunnen,
Af Edvard och af mig skall den bli återfunnen!

(Kysser henne och skyndar in till höger.)

Andra scenen.

MAJORSKAN. Sedan BRUKSPATRON.

MAJORSKAN.

Att tala der förnuft, lär vara litet värdt,
Så vida det står fast, som jag af lifvet lärt, —
Det enda vore om jag egde än förmågan
Att bringa min herr son till sundt förnuft i frågan;
Men det tör ej bli lätt, ty han är allt för stor
För att i denna sak ta' lärdom af sin mor.

(Man hör röster till venster.)

Der kommer han! Jag har dock lust till att försöka
Om också blott för att mitt skuldregister öka!

BRUKSPATRON (från venster, talar inåt).

Den blåa klädningen är den som måste tas,
Om också ej vi ha' så lysande kalas,
Som annars, kära barn! Din plats du måste fylla
Och nu går det ej an på hufvudvärk att skylla.

(Kommer ut.)

Ah, var ni der, min mor?

MAJORSKAN.

Ja, som du ser, min son!

BRUKSPATRON.

Nå, när min föresats jag nu har gått ifrån
Är mamma väl förtjust?

MAJORSKAN.

Lik mången ann', som styrer,
Du trott dig komma från din pligt med halfmesyrer!

BRUKSPATRON.

Har än jag ej gjort nog?

MAJORSKAN.

Du allt för mycket gjort,

Då du satt vilkor upp.

BRUKSPATRON.

Jag handlat som jag bordt!

Man slumpar icke bort sin dotters lefnadslycka
Af sjuklig känslighet; man låter ej förrycka
Sig af poetiskt pjåsk, när man ett praktiskt mål
I sigte har som jag, och känsløjunk ej tål.

MAJORSKAN (ironiskt).

Nej, det är mycket sant och jag beundrar riktigt
Att du i denna sak har handlat så försigtigt,
Att, som vid en affär, du allt har öfverlagt
Och bundit kärleken vid vite och kontrakt.
Tänk hvilket handlingssätt, precis i tidens anda,
Att hjertats kraf så dér med brukets sammanblanda,
Att lägga stenkolseld till deras hjertans brand
Och säga: "ljug min vän, så får du flickans hand!"

BRUKSPATRON.

Ursäkta mig, min mor — —

MAJORSKAN.

Ursäkta du; men vänta

Tills du fått ut af mig så kapital som ränta!
Jag släpper dig ej förr, min kära brukspatron
Som för all poesi har sådan aversion!
Jag måla vill för dig en liten framtidshägring,
Och mitt fel är det ej, om den är arm på fågring!

BRUKSPATRON (sätter sig).

Min mor vill kanske ha en kortlek för att spå?

MAJORSKAN (lugnt).

Åh nej, din väg, min son, den ligger klar ändå
Och det behöfves ej en forntidens sibylla
Att vexeln, som du drar på framtiden, utfylla! —
Om ett år eller par, i bästa fall om tre,
Får följderna du nog utaf din klokhet se!
Då har hans rus förgått, då börjar han jemföra
Den vinst han fått uppå att frontförändring göra,
Mot hvad han kunnat nå, om utan svaghet han
Stått troget på sin post och handlat som en man!

BRUKSPATRON.

Ja, mycket sant, min mor! Han skulle kunnat vara
En boställslös kapten, som fått på möten fara;
Och när i stället nu han, som min kompanjon,
Sig rik och aktad ser och kallas brukspatron,
Bör han förtviflad bli och — — nej! jag måste skratta!
Af allt hvad jag har hört är det det mest besatta!

MAJORSKAN.

Ja, skratta du, min son! Men, när han börjar på
Att låta vind för våg sitt nya yrke gå,
När han vid kort och glas vill börja glömska söka,
När köld och huslig tvist i hemmet börja spöka,
När du förgäten ser din dotter, ung ännu,
Så tro mig, käre son, då skrattar icke du!
Då börjar du, för sent, som alltid här i verlden,
Då ögats synkraft skärpt för lifvets högre värden,
Då inser du kanske, hvad nu du ej förstår:
Att med idéens kraf man aldrig leka får!

BRUKSPATRON.

Idéens kraf! — Se der ett slagord af de många
 Med hvilka i vår tid man plägar sparfvar fånga,
 Och som har letat sig hit upp till Westmanland
 Från någon tidningsspalt och satt min mor i brand!
 Om han vill bli ett kräk, så lär ej uniformen
 Ge honom mera kraft att kämpa emot stormen
 Af egna lidelser, än brukspatronens frack,
 Ty dygden specielt hör ej till krigarns fack,
 Mer än till någon ans; tvärtom, om så skall vara,
 Och allt ert tal, min mor, är tomma fraser bara!
 Var resonabel nu och gör på öfligt sätt
 För festen här i dag en lämplig toalett,
 Ty Leonora är en jemmerlig värdinna,
 Då ni, min mor, trots allt, är en förträfflig qvinna!

MAJORSKAN.

Jag tackar dig, min son! Stor synd att jag ej kan
 Till gengäld kalla dig ock en förträfflig man!
 Jag går alltså och sen jag kommer ned till stäten,
 Och du skall aldrig mer bli störd af klagolåten
 Ifrån din gamla mor, som hoppas slippa se
 Den dagen då din fröjd förbyts i ack och ve,
 Och då af skadan vis, du lär af lexans skärpa
 Att äfven kloka höns i starren kunna värpa!
 (Gör en djup nigning och går till höger.)

Tredje soenen.

BRUKSPATRONEN. Sedan JACOB.

BRUKSPATRON.

Tre qvinnor i mitt hus och två af dem på tok
 För denne löjtnants skull! Ja, den som kan bli klok

På moder Evas kön, den skall ha' is i bloden,
Och tålmod mer än för Bessememetoden! —
Men saken skall nog gå och för mig sjelf så här
Jag gerna tillstår att jag gjort en god affär,
Ty karln har energi och kunskaper, och dessa
I mitt intresses tjenst jag veta skall att pressa;
Ty när han mig så här för allt att tacka får,
Är det naturligtvis min vilja blott, som rårl!

JACOB (från fonden med post-
väskan).

Se här är posten nu, patron!

BRUKSPATRON.

Nå, ändteligen!

(Läser upp väskan.)

JACOB.

Bantåget har väl dröjt igen; förmodeligen!

BRUKSPATRON (tar fram bref och tid-
ningar).

Från min kommissionär i Stockholm! Få nu se!
Om kursen bättre står!

(Ögnar igenom ett bref.)

Beständigt åttiotre!

En mer än blygsam kurs för så kuranta papper,
Och sälja nu? Nej tack, förr håller jag mig tapper
Tills bättre konjunktur — —

(Till Jacob).

Tag af mitt äldsta vin,

Till höger.

JACOB.

Ja, patron. Och hvad för sorts porslin?

BRUKSPATRON.

Tag det ostindiska och silfver till deserten!
Kyl af champanjen väl, och sen vid herrkuverten
Ställ fram maderaglas, du vet, utaf de små,
Och när buteljn tas upp, låt dammet sitta på.

JACOB.

Det går väl aldrig an, det är för oordentligt!

BRUKSPATRON.

Gör som jag sagt.

JACOB.

Jaha!

(Afsides.)

Vill de ha' skam offentligt,
Så inte rör det mig! Jag går min gamla trall,
Och det blir hennes nåd som får't i alla fall!

(Går genom fonden.)

Fjerde scenen.

BRUKSPATRON (sätter sig och ser igenom brefven och tidningarne).

Min post var just ej stor; nu till de andra brefven!

(Ser på dem.)

Förvaltarn, fyra bref! När sjelf jag får dra' vefven,
Har han korrespondens!

(Ser på ett stort, fyrkantigt bref.)

Till löjtnant Sten! Aha!

Från chefen, kan jag se! Det är hans afsked! Bra!
Med detta dokument tills vidare på fickan,
Kan jag då vara lugn att ingen knekt får flickan!

(Ser flygtigt på de öfriga.)

Till Selma, till min mor — fruntimmerspladder! —

(Tar tidningarne.)

Nå,

Få se hvad viktigt nytt, som bladen bjuda på!

(efter en paus)

Beständigt älta de sin orientalska fråga; —

Det skräpet sätter ej Europa mer i låga!

Man spiller litet bläck, man konfererar smått,

Sultanen ler i mjugg och allt går som det gått! —

Berlinerbörsen matt — krigsrykten som den skrämna,

Bah! deras gamla "krach", som sätter dem i klämma!

Om tidningarne blott ej lögner fore med

Så vore världen trygg, — allt är ju idel fred!

Så lugnt var aldrig förr i Europas riken

Tack vare Bismarcks verk: trekejsarpolitiken!

Femte scenen.

DEN FÖRRE. LEONORA (från venster).

LEONORA (i supétolett).

Nå, är jag bra så här?

BRUKSPATRON.

Du är charmant, min vän!

Kom nu och slå dig ner!

(För henne till soffan.)

LEONORA (sjunker ned i soffan).

Känn på min panna, känn!

Det dunkar i den!

BRUKSPATRON.

Bah, för tusan! låt det dunka;

Vi få ju gäster snart: nu går ej an att pjunka!

LEONORA.

Jag pjunka?

BRUKSPATRON.

Ja, förlåt! du har ju riktig färg
Och ser så frisk ut, som du kunde spränga berg!

LEONORA.

Det är af feber! Jag är van att misskänd blifva!

BRUKSPATRON.

Kan Selmas lycka doek lifsandarne ej lifva?

LEONORA.

Jo visst — om lycka är att blifva fäst i band
Och kedjad all sin tid invid en makes hand,
Som, sedan han fått nog af första tidens lycka,
Skall sluta, också han, med att sin fru förtrycka,
Som hvarje äkta man har gjort sen Adams tid!

BRUKSPATRON (otålig).

Låt Adam och hans fru få hvila ut i frid,
Ty annars kunde jag dig litet smått berätta
Om ormen — —: men vi ha' nu icke tid till detta.
Här finns en kinkig punkt som måste blifva klar,
När till förlofning nu mitt ja jag gifvit har,
Och det är, hur man skall med länsmänsenkan göra,
Som han naturligtvis i qväll skall till oss föra.

LEONORA.

Du menar Edwards mor?

BRUKSPATRON.

Ja visst! Att få fru Sten
Här såsom daglig gäst med i societén,
Generar mig, min vän.

LEONORA.

Men kan dock ej undvikas;
Tänk hur det skulle då rundt om i trakten skrikas
Om högfärd utaf oss; — men lyckligtvis så är
Hon sjuklig, som du vet.

BRUKSPATRON.

Få se om ej det här
Gör henne frisk igen och det i en handvändning! —
Hon kommer säkert hit i urblekt ylleklädning
Och gör skandal i qväll!

LEONORA.

I dag kan du dock ej
Undgå att henne se — — förlofningsdagen —

BRUKSPATRON.

Nej!

I dag är jag beredd, så godt jag kan, på saken,
Gudnås!

LEONORA.

Den faller ej just heller mig i smaken.

BRUKSPATRON.

Försök då, om du kan, på något fiffigt sätt
Få gumman från i qväll att tänka på reträtt;
Du är ju sjuklig sjelf, och fast jag det plär klandra,
Skall det nog hjelpa till att ni förstå hvarandra.
Säg henne att vårt lif, för henne som är svag,
Är allt för fatigant; men att i hvardagslag
Vi henne gerna se! — Ja, du förstår nog resten!

LEONORA.

Jag skall försöka på!

BRUKSPATRON.

Jag har i qväll till festen
Blott bjudit några få af vår umgängeskrets,
De tarfigaste just; — sen få vi ha' till reds
En middag, tänker jag, att mjuka upp de andra,
Som för vår glömska nu helt visst oss bittert klandra!
Men, ta' baronens hit, när länsmansfrun är här,
Se honom kröka läpp, se friherrinnans air
Af sårad stolthet, nej! det var ju rent omöjligt!

LEONORA.

Du handlat rätt, min vän! Det hade varit löjligt!

Sjette soenen.

DE FÖRRE. PROSTEN.

PROSTEN (högtidligt).

Guds frid i detta hus!

(hvardagligt)

Hur står det till, herr bror?

Jag kommer allraförst till platsen, som jag tror;

Men det är prestens pligt!

(till Leonora)

Den älskvärda värdinnan

Mår väl, förmodar jag?

LEONORA.

Ja, tack!

PROSTEN (emfatiskt).

Ack, utan qvinnan

Hvad vore mannen, bror? — Ett träd som vissnat ned

Förutan saft och blom!

BRUKSPATRON.

Har du din fru ej med?

PROSTEN.

Nej, hon har tandfluss fått och bad mig att framföra
Sin ursäkt, stackars mor!

LEONORA.

Det ledsamt var att höra.

BRUKSPATRON (afsides).

Gud gifve Edwards mor fått något ondt också!
(högt)

Här finnas färska blad, om bror vill titta på.

PROSTEN.

Jag tackar, men du vet, jag afskyr politiken!
Vi prester böra ej bry oss om tidningsskriken;
Guds ord är vårt organ, frid vår opinion,
Och blott mot otron gör en prest opposition!

BRUKSPATRON.

Det var ej alltid så!

PROSTEN.

Förstås! i ståndens tider,
Då måste presten ock ta' del i dagens strider;
Men nu, sen vi fått lugn från alla statsbestyr — —
(tar en tidning)

Månn tro att hafren än sig håller lika dyr?
Se der börsprisen stå!

(sätter sig vid bordet och läser.)

LEONORA (till brukspatron).

Så länge Selma dröjer!

BRUKSPATRON.

Och herr fästmannen sen! Han mycken eld ej röjer!
Men tyst, jag tror det kör!

(går till fönstret)

Der springer Selma ned!

Jo, der är gunstig herrn!

LEONORA.

Och modern?

BRUKSPATRON (otåligt).

Hon är med!

PROSTEN (läser).

Hm! det var skäligt pris. — Åhja, då kan man sälja.

BRUKSPATRON (sakta till Leonora).

Vi måste således det bäska pillret svälja!

Gif mig din arm, min vän, och låt oss mot dem gå.

(De gå uppåt fonden.)

PROSTEN.

De unga komma visst?

(Lägger från sig tidningen, antar en högtidlig min och stannar vid bordet, halft vänd mot fonden.)

Sjunde scenen.

DE FÖRRE. SELMA. EDVARD. FRU STEN (från fonden; Edvard leder modern, Selma går på hennes andra sida).

BRUKSPATRON.

Välkomna båda två!

Det gläder mig, fru Sten, att få så rask er skåda.

LEONORA.

Tillåt att också jag välkomna ber er båda!

FRU STEN (något brydd).

Herr brukspatron! Min fru — —

LEONORA (tar hennes arm).

Kom nu och sätt er ner,
Att ni så länge står, är inte bra för er!
(för henne till soffan.)

SELMA (sakta till Edvard).

Nå ser du, det gick bra! misstrogne!
(till brukspatron)

Snälla pappa,
Nu var du riktigt rar, nu måste jag dig klappa!

BRUKSPATRON (generad).

Tyst då, yrhätta der! —

PROSTEN (till Edvard).

God afton, unge vän!
Hvad sade jag? — Reson, och allt blef godt igen!

EDVARD (tankspridd).

Ja, det är mycket varmt!

PROSTEN (skrattande till brukspatron).

Han yr i mössan blifvit!
(till fru Sten)

Nå, det var riktigt stort att ni er hit begifvit,
Så långt från hemmet kom ni ej på mången dag,
Ni, som i åratal har varit sjuk och svag!

FRU STEN.

Nej, det är sant, herr prost!

LEONORA.

Nu måste Edvard föra
Er hit ibland, fru Sten! det skall nog godt er göra.

SELMA.

Ja, minst hvarannan dag, du Edvard?

BRUKSPATRON (afsides).

Skönt!

(högt)

Nånå,

Du får, mitt kära barn, väl inte pocka så!
Betänk, en sjuklig kropp...

SELMA.

Jag lånar pappas trilla,
Och hemtar sjelf! I den man åker alls ej illa.

FRU STEN (rörd).

Jag kan ej säga ut hur tacksam och hur rörd
Jag af er godhet är! Min bästa bön är hörd,
När Edvard glad och nöjd får i er hemkrets vara;
Men jag är van vid mitt och skulle störa bara!
Mistycyk ej mina ord: min sjukdom lägger tvång
På glädjen hvar jag är, och får jag någon gång
Se barnen, tacka er, — tro mig för långa tider
En sådan högtid ljus uti min stuga sprider,
Och jag har mer än nog, när jag ifrån min vrå
Får bedja Gud för er och för de unga två!

BRUKSPATRON.

Fru Sten, jag ber er! gjut ej malört i vår gamman!

(afsides.)

Hon är förnuftigast utaf dem allesamman!

(högt.)

Men nog om detta nu, det roder sjelft sig bäst,
Och ofta nog skall ni, jag hoppas, bli vår gäst!

(till Selma.)

Mitt barn, säg till om té!

SELMA.

Strax, pappa!

(sakta till Edvard som står tankfull qvar på samma plats.)

Om du står

Och ser så dystert ut, så tänk ej att du får

En enda kyss i qväll!

EDVARD (sakta och varmt).

Min egen, dyra flicka!

SELMA (skälmskt).

Ja, nu kanske du får — en varm kopp té att dricka!

(Skyndar ut till höger.)

Åttonde scenen.

DE FÖRRE (utom Selma). KURT (från fonden).

KURT.

Ödmjuka tjenare!

BRUKSPATRON (ropar efter Selma).

Säg till om punsch också:

Ryttmästar Kurt är här!

KURT.

Det kan ni lita på!

Hur mår mitt herrskap? Bra!

BRUKSPATRON.

Välkommen, galenpanna!

KURT.

Se prosten! Råd mig, ni, om det går an att stanna, }
När man blir helsad så?

PROSTEN.

Ja, när det är på skämt,

Så bör man tåla det.

KURT.

Tål ni då gyckel jemt? —

(till Edvard.)

God afton, "ödets narr"! Var det ej så han sade,
Romeo, om sig sjelf, när Julia fått han hade?

EDVARD.

Du lustig är i qväll.

KURT.

Ja, jag har ingen sorg,

Ty jag har, Gud ske lof, fått längesen en korg
Af samma sköna hand, som snart din ring skall bära!

BRUKSPATRON.

Var nu ej afundsjuk och elak mot de kära,
Men kom i stället hit och roa damerna,
Det är en konst som du plär alltid kunna bra!

KURT.

Ja, jag är *deras* narr!

(går till soffan.)

Behagas, mina damer

En lätt konversation om moder och om dramer?
När jag i Stockholm var för några veckor sen,
Fanns godt om sådana båd' på och utom scen;
Ja, Stockholm är en stad, der mycket kan passera
Hvarom en landsortsbo knapt mäktar fantisera!
På gatan rån och mord, eldsvådor utan tal,
Charmanta middagsbord med ostron och förtal,
Ett lustigt lif hvar dag för folk som har talanger,

Börskriser, ordensfjesk, bankirfallissemanger,
Grym tidningspolemik, teatrar i parti,
Skiljemessor, rymningar, spel, vexelrytterier...
Med ett ord, der finns allt som menskosinnet gläder,
Och den är numro ett bland alla Sveriges städer!

FBU STEN.

Åh, Gud bevare mig!

LEONORA (leende).

Det ej så farligt är,
Om också ej så lugnt och tyst som det är här!

KURT.

Det blir ej länge tyst: vår nya bergslagsbana
Skall göra buller med långt mer än man kan ana.

PROSTEN.

Ja, när jag tänker på det myckna arbetsfolk
Som drages hit af den!

KURT.

Än sedan, skriftens tolk!
Läs ni från predikstoln blott grundligt för dem lagen,
Så att åtminstone de helga hvilodagen!

PROSTEN.

Ja, men de andra sex!

KURT.

Gästgifvarn vore dum,
Om han ej sprede då sitt evangelium!

PROSTEN (ond).

Ryttmästar Kurt, ni är...

KURT.

Och blir...

BRUKSPATRON.

En galenpanna!

LEONORA.

Som prosten ej, i qväll åtminstone, får banna!

PROSTEN (artigt).

Värdinnans vilja är...

BRUKSPATRON.

Här kommer nu vårt té!

KURT.

Och Hebe kommer sjelf med nektarn, kan jag se!

Nionde scenen.

DE FÖRRE. SELMA (med en punschbricka, som hon ställer på ett mindre bord i fonden). JACOB (med tébrickan och) ANNA (med småbröd — från venster).

SELMA (till Jacob).

Bjud té åt damerna!

(i det hon ställer ifrån sig brickan.)

Ryttmästar Kurt! välkommen!

KURT.

Min fröken, tusen tack! Ja det vill säga, om en Afskedad friare, som jag, kan vara stadd I sådan position, och inte synas fadd!

SELMA (kort).

Det kommer an på er och ej på mig!

(till brukspatron.)

Nu pappa,

Du måste slå i punsch och ej kuraget tappa

Om vår ryttmästare blir något maliciös;
Hans min spår inte godt!

BRUKSPATRON.

Åh, var du lugn, min tös!

Afledaren fins här!

(Slår i glaset.)

KURT.

Beror på quantum satis!

BRUKSPATRON.

Åh, nog skall du få nog!

KURT (afsides).

Och ni på huden gratis!

BRUKSPATRON (till Edvard, som står
bredvid soffan der Selma
satt sig).

Nå Edvard, kom nu hit, så dricka vi ett glas!

PROSTEN (sätter ifrån sig sin tékopp).

Ja, det är hans förtjenst, att bror ställt till kalas!

KURT (till Edvard).

Din skål, du lyckans ost! du brukspatron in petto!
Som har om några år, minst en million i netto!

BRUKSPATRON.

Din skål!

EDVARD.

Min bästa far!

BRUKSPATRON.

Säg du, det passar bäst
(De dricka.)

PROSTEN (dricker).

Det går då intet upp mot en förlofningsfest!

KURT.

Jo, bröllopsmiddan, prost! den vida öfverglänser;
Ej sant?

PROSTEN (för sig, förargad).

Den karln är full utaf impertinenser!

Tionde scenen.

DE FÖRRE. MAJORSKAN (från venster).

BRUKSPATRON.

Se der ha' vi min mor!

MAJORSKAN (helsar).

Förlåt, att jag är sen,

Mitt herrskap!

(går fram till soffan.)

Åh, se der! välkommen hit, fru Sten!

För all del, nej, sitt kvar! Jag slår mig ned, så vida
Ni intet har dermot, i ro här vid er sida!

SELMA (stiger upp).

Behagar farmor té?

MAJORSKAN.

Ja, tack!

(till fru Sten.)

Hur är det, mår

Ni bättre med er gikt?

(tar té som Jacob bjuder.)

FRU STEN.

Ja, nöjd jag vara får,
Blott jag kan gå och stå och mina händer böja!

MAJORSKAN.

Hvad jag beklagar er!

LEONORA (till brukspatron).

Hvad kronofogdens dröja!

BRUKSPATRON.

De komma säkert strax, och göra väl deri,
Ty prosten dör om han ej snart får sitt parti!

SELMA (till Edvard).

Hvad tänker du uppå?

EDVARD (sakta).

På dig och på vår lycka!

SELMA (sakta).

Hur högt du är mig kär!

KURT.

Får jag herr prosten trycka?

PROSTEN (sötsurt).

Jag tackar!

(De dricka.)

Elfte scenen.

DE FÖRRE. KRONOFOGDEN. HANS FRU och TVÅ
DÖTTRAR. NÄMNDEMANNEN. FÖRVALTAREN
(från fonden med något mellanrum).

KRONOFOGDEN.

Tjenare!

BRUKSPATRON.

Välkomna!

FRUN (skyndar fram till Leonora).

Söta du!

Hur står det till?

(till brukspatron.)

God dag!

(till döttrarne.)

Nå flickor, skynda nu

Och nig för tant!

(till majorskan.)

Nej se, majorskan! Tjenarinna!

Så rask vid sjutti år lär man ej mången finna!

Jag sa' till gubben min på vägen just så här:

Majorskan sa' jag just! ja, makalös hon är,

Säg, sa' jag inte det?

KRONOFOGDEN (föfnöjd).

Det sa' du visst, min gumma!

MAJORSKAN.

Fru Holm är allt för god!

(sakta till fru Sten.)

Hon bullrar som en trumma!

KRONOFOGDEN (till Edvard).

Nå mjuka tjenare, herr löjtnant! Tocken min!

Men nog förstår man det, hehe! ska' vara fin

Och låts' om ingenting!

(till prosten.)

God dag, bror prost! Skönt väder!

FLICKORNA (sakta till Selma).

Hvad han är söt!

SELMA.

Hvem då?

FLICKORNA (som förnt).

Din fästman!

SELMA (skrattande).

Det mig gläder!

BRUKSPATRON (går emot nämndeman och förvaltaren som komma från fonden).

Se, fader nämndeman! Hur står det till?

NÄMNDEMAN.

Tack bra,

Hur mår patron?

BRUKSPATRON.

Superbt! Stig fram!

NÄMNDEMAN.

Tack ska' han ha!

BRUKSPATRON (till förvaltaren).

Herr Falk har fyra bref, som ligga der och vänta!

FÖRVALTAREN.

När posten dröjt en tid, så kommer den med ränta.
(Går till bordet och tar sina bref.)

BRUKSPATRON.

Ett glas, god' herrar, nu med fader nämndeman!
(de fatta sina glas.)

I hopp att inom kort han blir vår riksdagsman!
(De dricka.)

FLICKORNA (till Selma).

Hvad du är lycklig, som har fästman!

SELMA.

Nånå, sakta,

Jag har ju ingen än!

FRUN (till Leonora).

Du måste väl dig akta

För drag i synnerhet, — jag vet hvad sådant tar,
Som dåligt hufvud haft i alla mina dar!

LEONORA.

Åh, verkligen?

(*afsides.*)

Min gud, hvad menniskan är tråkig!

KRONOFOGDEN (i det herrarne komma
fram från punschbordet).

Jaja, det händer nog att riksdan kan bli' bråkig,
I fall' regeringen står fast vid sitt förslag.

BRUKSPATRON.

Ah bah! det kryper nog i skrinet, tänker jag!

NÄMNDEMAN.

Ja, inte ä' det värddt te komma och begära
Att bönderna ska ta ett sådant lass te' bära!
Om först vårt gamla lass tas bort, så får en se,
Och jag för min del tror, att den är bäst i fre'
Som inte braskar stort och går och knyter näfven
I otid jemt och samt!

PROSTEN.

Rätt så!

KRONOFOGDEN.

Det tror jag äfven!

Om vi gå på så här, så händer det till slut
Att vi på huden få för det vi manat ut.

BRUKSPATRON.

Ja, folket vill ha fred och det vill hela världen!

KURT (sakta till Edvard).

Hvad tycks om tonen, bror, invid den nya härden?

EDVARD.

Tyst!

MAJORSKAN.

Ilgen politik, om damerna få be!
Det smakar riktigt krut utaf vårt stackars té!

BRUKSPATRON.

En åsigt som är sund, kan ock en qvinna höra!

MAJORSKAN.

En sund, ja — ej en krass; den skorrar i vårt öra!

KRONOFOGDEN.

Majorskan håller fast vid värnepligten, som
En riktig karl!

MAJORSKAN (med en blick på Edvard).

En karl? — Åh nej, han sadlar om!

EDVARD (för sig).

Ah! detta hån!

SELMA (sakta).

Var lugn, för min skull!

EDVARD (tvingar sig).

Ja, min flicka!

KURT (till Edvard).

Det tål att sköljas ned! kom Edvard, låt oss dricka!
(Edvard gör en afböjande åtbörd; Kurt går ensam upp till
punschbordet.)

PROSTEN.

Ja, vi ä' fridsamt folk, som ej förstå oss på
Hvad jordens mäktige och furstar föreslå!

KURT (som tömt ett fullt glas).

Det der är ej exakt: som alla nihilister
Ä' ni, god herrar, blott inbitna egoister!

KRONOFOGDEN.

Åhä!

NÄMNDEMAN.

Det vore fan!

BRUKSPATRON (skrattande).

Ryttmästarn patriot!

PROSTEN.

Vi egoister, vi? För det vi pruta mot
En lag som störtar allt, som allt skall ruinera
Och hela vår nation i längden depravera?
En lag, som är emot Guds ord!

KURT.

I hvilket fall?

PROSTEN.

“Den som till svärdet tar, med svärd förgöras skall!”

NÄMNDEMAN.

Så säger skriften, ja!

KRONOFOGDEN.

Klokt prosten resonnerar!

KURT.

Det fins ett ordspråk om hur bibeln man citerar!

PROSTEN.

Nej, herr ryttmästar Kurt! det går för långt! jag är
En andans man, men ni...

KURT.

Ja, jag är militär!

Och jag är säker om, att skulle ödet falla
På den idén en dag att låta stridsrop skalla
Omkring vårt fosterland, så blefve ni och de
Som öfver starkt försvar nu ropa ack och ve,
De värsta skrikarne just emot den regering
Som ej med makt fört in en klok organisering
Af folkets motståndskraft; — ty under farans hot
När undergång och död man har att se emot,
När välstånd, hus och hem gå upp i rök och aska
Har det sig ej så lätt med stora ord att braska,
Och stå och skräfla om en evig fridens tid
Uti en verld der allt är afund, kif och strid!

BRUKSPATRON.

Hör, sådan tok!

KURT.

Låt gå! Jag är en tok, en galning
Som från det klokas väg tog mången öfverhalning,
Som sällan tänker högt och stort om någonting
Hvad helst det vara må på denna jordens ring;
Men en sak har jag kvar från mina bästa dagar:
Min kärlek till mitt land, och bittert jag beklagar
Det folk som ser i smått en sak af denna vigt,
Och icke blyges vid att köpslå om en pligt!

BRUKSPATRON.

Han fått för mycket punsch!

KURT.

Kom ej med undanflykter,
Svälj pillret, gubbar, ni; ty ännu är jag nykter!

NÄMNDEMAN.

Ryttmästarn pratar bra, som gammal knekt, för skåln!

KURT.

Er, fader nämndeman, kan jag ge fläsk i kåln
Så mycket ni rår med; ty faller landet sönder
Så få ni se er om vid skördarne, ni bönder;
Ni skrika nu på skatt och tunga och besvär,
Men det blir mera tungt, när fienden är här!

NÄMNDEMAN.

Det är långt hän och dit, sa' kärngen, såg på månen!

KURT.

Men närmre än ni tror är kanske lärospånen,
Och vi ska' talas vid om ett år eller par — —

BRUKSPATRON.

Jag ser att Jacob ren spelbordet dukat har —
Men innan vi gå dit, jag har ett ord att säga,
Som kan ryttmästarns prat om vårt försvar uppväga!

KURT.

Rätt så ja, hufvut raskt i busken kören ner,
Och tron som haren sen att ingen hund er ser!

BRUKSPATRON (för sig).

Han börjar bli' genant, jag måste inpass göra!

EDVARD (för sig).

Hvad ämnar han väl nu?

BRUKSPATRON.

Mitt herrskap, till ert öra
Har säkert ryktet nått — ty ryktet vida går, —
Om att i vår familj en ändring förestår.
Att barnen flyga ut i boet från de gamla
Och vilja virke sjelf till eget bo sig samla,
Det är nu verdens gång, så ha' vi alla gjort,
Och när föräldrarne ha' pröfvat, som sig bordt,
Att flyktens mål är godt, de mindre sorgsna blifva
Och med sitt bifall då de helgd åt verket gifva!
Så hafva vi ock gjort, min hustru liksom jag,
Och det med glädje är, som derföre i dag
Jag får tillkännage mitt kära barns förlofning
Med Edvard Sten; — en man, hvars verkliga begåfning
Mer praktisk riktning har än åt det håll dit han
Förut har gått och som nu blir min närmsta man!
Förlofningen derför jag nu får eklatera
Och sedan vilja vi de unga gratulera!

(Stor uppståndelse; alla omringa Edvard och Selma.)

Gud vare med dig, barn!

(Omfamnar Selma; räcker derpå Edvard handen.)

Och lycka till, min måg!

LEONORA (likaså).

Ja Edvard, lycka till!

(Omfamnar Selma.)

Du Selma kom ihåg:

Det är ett viktigt steg, som denna dag du tager;
Ditt ungdomsparadis långt fjerran från du drager,
Men det är qvinnans lott att hon sig offra skall,
Och Gud välsigne dig: nu är min styrka all!

(Sjunker åter ned i soffan.)

MAJORSKAN.

Jag säger lycka till, och utan alla fraser,
Ty lyckan har som allt i lifvet sina facer,

Men älskar man blott rätt och för sitt hela lif,
Har man mot lyckans nyck ett prägtigt korrektif!

FRU STEN.

Gud vare med er, barn!

PROSTEN (högtidligt).

Mitt herrskap!

BRUKSPATRON (hejdar honom).

Nej, vid bordet

Dricks skålen i champagne, då får du ta' till ordet!

Nu sätta vi oss ned och börja vårt parti!

KRONOFOGDEN (ifrigt).

Jaha, ja låt oss det!

PROSTEN (söker dölja sin förargelse).

Ja, det ska' treffligt bli!

(De gratulera tyst de unga och sätta sig sedan vid spelbordet i fonden.)

KRONOFOGDEFRUN (niger för de unga).

Nå Gud, så intressant! Jag gratulerar riktigt!

EDVARD (trycker Kurts hand).

Tack för hvad nyss du sagt!

KURT.

Den tacken kom försigtigt!

EDVARD.

Du missförstår mig, Kurt!

KURT.

Nej, jag förstår rätt väl

Att brukspatronens måg har sina goda skäl

Att låta fem bli jemnt!

(Högt till båda).

Har äran gratulera!

(Går till spelbordet, der prosten, kronofogden, nämndeman och brukspatron redan äro i farten med spelet.)

Jaså, ni spelar whist! Nå, då kan man parera!

(Sätter sig och ser på.)

EDVARD (ensam med Selma på framscenen till venster).

Mitt hjertas älskade! nu ändtligt är du min!
Låt mig från stoftet här få saligt skåda in
I dina himlar två, de ögon, klara, blida
Som läka allt det hån, den smålek jag får lida!
Se här mitt hjertas mö, se här, säg ingenting!
Låt oss i tysthet för oss sjelfva vaxla ring, —
Ty om de såge det, de praktiskt visa andra,
Så skulle de helt visst med bitterhet oss klandra!

SELMA.

Nu är du bitter sjelf!

EDVARD.

Mot dig?

SELMA.

Nej, men mot dem
Som mig sin ömhet skänkt uti ett fridfullt hem!

EDVARD.

Ja, du har rätt! Förlåt, min egen, dyra flicka!
Jag är en otacksam!

(De fortfara sakta.)

BRUKSPATRON (till prosten).

Nej! bättre får du sticka!
Hvem tusan spar en trumf så der på tredje hand?

PROSTEN.

Åh, det kan vara godt att maska smått ibland!

SELMA (sakta).

Ja, jag förlåter dig!

KRONOFOGDEFKUN (till Leonora.)

Se, hur de unga hviska!

FÖRVALTAREN (bakom nämndemans stol).

Den nämndeman! han har då spader, som ä' friska!

SELMA (till Edvard.)

Nej ringen gömma vi!

EDVARD.

Men hvarför det?

SELMA.

Hvarför?

Derför att pappa sjelf vill sedan . . .

BRUKSPATRON.

Vänta! Hör

Du Edvard, det är sant! Jag har ett bref i fickan
Till dig ifrån din chef! Om du kan lemna flickan
Ett ögonblick, så kom och tag emot det här,
Ty jag kan väl förstå, att det ditt afsked är!

EDVARD (med en ofrivillig suck).

Mitt afsked? Troligtvis!

(Han går till brukspatron och får brefvet, som han bryter
ofvanför det nedersta bordet.)

FÖRSTA FLICKAN (till Selma).

Ett måste du förklara:

Hvarför får inte mer din fästman löjtnant vara?

SELMA.

För det ej pappa vill!

ANDRA FLICKAN.

Det är bra synd ändå
Han var så rysligt söt med uniformen på!

EDVARD (med ett utrop).

Hvad ser jag?

BRUKSPATRON.

Allting klart?

EDVARD (stöder sig mot bordet).

Det fattades i måttet!

SELMA (skyndar fram till honom).

Hvad är det?

(Alla stiga upp.)

BRUKSPATRON (kommer ned).

Afskedet?

EDVARD (sansar sig och lemnar honom brefvet).

Läs sjelf!

BRUKSPATRON (tar brefvet).

Du har väl fått'et?

FRU STEN.

Min kära gosse, säg...

EDVARD.

Tyst moder!

(För sig.)

O min Gud!

Och detta kommer nu! nu då hon är min brud!

BRUKSPATRON (läser med stigande bestörtning, som efterhanden meddelar sig åt alla utom Edvard och Kurt).

“Min unge vän! Ditt bref med anhållan om afsked ur krigstjensten har i hög grad öfverraskat din gamle vän och major. Antingen har jag miss-tagit mig på dig, eller också kan det endast förklaras utaf en fullkomlig obekantskap med ställningen för dagen. Den är sådan att ett krig kan väntas hvarje ögonblick, och order om mobilisering af våra stridskrafter hafva i dag ingått. Jag har därför sönderrifvit din afskedsansökan, och väntar dig ännu i dag för att anställa dig som min adjutant. Gud hjelpe oss och skydde gamla Sverige. Din vän, Erland Stål; förste major.“

(Utbrister alldeles handfallen:)

Men hvad i Herrans namn är detta? Är han galen?

KURT.

Jo jo, god herrar! Det är början till finalen!

PROSTEN.

Ett krig!

FRU STEN.

Min Gud!

LEONORA.

Jag dör!

KRONOFOGDEN.

Åh, det är fasligt!

NÄMNDEMAN.

Krig!

Hå kors i all min dar!

KRONOFOGDEFREUN.

Åh, det är slut med mig!
Håll i mig, Anders!

FLICKORNA.

Krig!

MAJORSKAN.

Det var ju nyss ej möjligt?

BRUKSPATRON.

Det är förfärligt ju! Krig!

KURT.

Ja, visst är det löjligt
Att världen ej står still, då ni vill ha' det så!

(med en blick på Edvard)

Men, är han envis blott, nog kan han afsked få,
Fastän det är genant, om man så vill, att ta' det
Just nu, när ödets hand så plöteligt vändt om bladet
I denna fridens bok, som, mina herrar! ni
Och andra i vårt land lärt in er lexa i!

EDVARD.

Nämn icke afsked mer! Hvem kan så usel vara
Att gå ifrån sin post, när landet är i fara?

BRUKSPATRON.

Men, hör — —

EDVARD.

Herr brukspatron, tag edert ord igen,
Jag älskar Selma mest af allt på jorden; men
Jag älskar henne dock ej högre än min ära!
När allt var lugnt och tryggt, då kunde ni begära
Ett offer utaf mig; — en hvar i fredlig tid
Kan gagna hvar han står, — ej så när det blir strid!

Då kräfver landet män, som kunna vapen föra,
Och hedern säger mig hvad här jag har att göra!

BRUKSPATRON.

Betänk dock!

EDVARD.

Allt betänkt!

KURT.

Lyd svärfar, lyd din brud!

EDVARD.

Jag lyder nu blott ett och det är pligtens bud!

(till Selma, i det han fattar hennes händer)

O, unse mig ej kall, ej känslolös, min flicka!

Men skulle utan skam du kunna till mig blicka

Och än mig hålla kär, om tvekande jag stod,

Om att försaka dig jag nu ej egde mod? —

Var stark, som qvinnan är, när blott hon *vill* det vara,

Och visa att vår eld var ej ett irrbloss bara!

Jag offrar egandet af dig, mitt allt på jord,

Jag ger din far igen hans nyss mig skänkta ord;

Men gif till gengäld du en blick utur ditt öga

Som säger: jordisk fröjd behöfver kärlek föga

När den sin pligt blott vet; — säg att du mig förstår,

Och modigt till mitt värf som till en fest jag går!

SELMA (slår sina armar om hans
hals).

Ja, jag förstår dig! Gå! Lyd pligten och din heder,

Och kämpa som en man i fosterlandets leder!

Fastän jag mister dig är du mig dubbelt kär,

Och i min varma bön är jag dig ständigt när!

Farväl!

EDVARD.

Färväl, min brud!

MAJORSKAN (för sig).

Min örn får åter vingar!

BRUKSPATRON.

Än fins ju ingenting, som er att skiljas tvingar,
Ty det är ju ej sagt att ryktet talar sant!

KURT.

När ondt det spår, är bäst att ta' det för kontant!

EDVARD.

Ju, ryktet talar sant! Den skulle komma, stunden
Då dagens glaspalats blef störtadt ned till grunden;
Då stormen bryter lös, då sådden frukter bär,
Och räakenskapens dag, den stränga, inne är!
Ostraffadt intet folk för gyllne kalfven krälar,
Och köpslå om sin pligt, det passar endast trälar!
Men fins en gnista kvar af svenskens gamla mod,
Vi kunna aftvä än vår svaghet i vårt blod,
Och få vi seger ej, har Gud oss dömt att falla,
Så må vi dö som män för fosterlandet, alla!

(Han skyndar ut.)

Tolfte scenen.

DE FÖRRE (utom) EDVARD.

KURT (för sig).

Han dyker upp igen! han är på nytt ombord!

BRUKSPATRON.

Hvarför har man ej hört om detta förr ett ord?
Det oförsvarligt är!

KRONOFOGDEN.

Att störta oss i fara
Och inte ge oss kraft att kunna oss försvara!

NÄMNDEMAN.

Hvad gör rogeringa?

PROSTEN.

Ja, Gud förbarme sig!
Den borde förberedt oss på att det blef krig!

NÄMNDEMAN.

Nu kommer alltihop rakt på oss hufvudstupa!

KURT.

Jo jo, god herrar! Som man kokar får man suppa!
Ödmjuka tjenare!

(går genom fonden.)

FRU STEN.

Gud hjälp oss!

MAJORSKAN.

Annat ljud

Det är i skällan nu, fast nyss ni förde bud!

BRUKSPATRON.

Ett krig, och det just nu! Tänk, hvad det skall förstöra
Vår handel, industrin — —

NÄMNDEMAN.

Jordbruket!

PROSTEN.

Kyrkan!

KRONOFOGDEN.

Föra

Oss till förderfvets brant!

FÖRVALTAREN.

Och öka skatterna!

NÄMNDEMAN (i full förtviflan).

Men hvad i Herrans namn gör då regeringa?

KRONOFOGDEN.

Och hvartill tjenar det att löna diplomater
När de ej skydda oss från krig med andra stater?

BRUKSPATRON (sjunker ner i en stol).

Ruin, elände, skam i perspektif jag ser!

FRUN (i det hon rycker krono-
fogden i armen).

Kom, låt oss skynda hem och gräfva silfret ner!

(De skynda ut i fouden, följda af flickorna. Nämndemannen
och prosten gå rådlösa om hvarandra; Leonora och
Selma skynda fram till brukspatrou,
medan ridån faller.)

FJERDE AKTEN.

Samma dekoration som i den andra.

Första scenen.

FRU STEN. MÄRTHA (spinnande och kardande,
som i andra aktens början).

FRUN (ser utåt).

Nu lyser solen upp ånyo efter skuren, —
(tankfull i det hon spinner)
Som det i lifvet är, så är det i naturen!

MÄRTHA.

Ja, men en sådan skur som vi haft detta år
Den kan ge' menskan mer än bara gråa hår!

FRUN.

Tyst, kära Märtha! nu är icke skäl att klaga,
Vi ha' ju fred igen!

MÄRTHA.

Sen mer ej fins att taga,
Så ha vi fred, ja! Usch! det är en faslig tid
Vi lefva i, minsann, och man kan rysa vid,
Att tänka på allt ondt som fienden gjort landet!
Fienden! Sa' jag så? jag mente röfvarbandet!

FRUN.

Det är väl alltid så det plär gå till i krig!

MÄRTHA.

Jag tycker, frun, att de väl kunde bära sig
Som folk åt, fast de slåss! De ska' väl kristna vara,
Och inte fara fram som turk och hedning bara!
Det enda, kära frun, som när jag tänker på't,
Kan trösta mig, är att vår son ej har gått åt,
Men att han stått sig bra, fastän han blef "blaserad"
I armen af ett skott och fick den rampenerad!

FRUN.

Och Gud ske lof för att det var hans venstra arm.

MÄRTHA.

Ja det är godt och väl; men en kan dö af harm
Vid tanken på att han, som är så öfverdrifvet
Galant, ska' gå der nu som krympling hela lifvet.
Det är visst sant att han blef utnämnd till kapten,
Men dyr är äran, när den kostar arm och ben; —
Och så fick han också af kungen guldmedaljen
För tapperhet i fält!

FRUN.

Han räddade bataljen!

MÄRTHA.

Jaha, det gjorde han! Och hade alla gjort
Sitt bästa liksom han, och som de hade borét,
Så skulle ej ett år gått om i nöd och jämmer;
Men prata går nog an, så länge skon ej klämmer!

FRUN.

Tyst, Märtha, med ditt prat! Det der förstår du ej!
Jag tror att hvar och en gjort hvad han kunnat!

MÄRTHA.

Nej,

Se det tror inte jag! För om det gjorts af alla,
Så hade landet ej behöft i händren falla
På sådant röfvarpack, som —

FRUN.

• Ej ett ord nu mer!

Betänk att det är Gud, som pröfningen oss ger,
Och låt oss en och hvar till honom tack hembära
För det vi rädda fått vår frihet och vår ära.

MÄRTHA.

Men, hvad det kostat oss, det ska' vi tiga med.

FRUN.

För dyrt betalas ej en återvunnen fred,
När blott den icke köps med bitter skam och nesa,
Och upp ur sitt förfall skall nog vårt land sig resa,
Om endast en och hvar har tro och tillförsigt,
Och inte glömmet bort för dagens kif sin pligt!
Gud ger uog sol och regn, så nya skördar växa,
Med samma fadershand, som nyss han gaf en lexu,
En hård, men hälsosam åt Sverges folk och land,
Och fienden var blott ett verktyg i hans hand!

MÄRTHA.

Åh herre jemine, så vackert frun kan tala!
Jaja, om fel vi haft, vi fått för dem betala!
Der mången stuga stod förut af trefnad full,
Står nu en svartnad hård upp ur den djupa mull;
Der åkertegen låg så rik med ax för möda,
Står ett igengrodt fält, der tistlar öfverflöda,
Och mången, som förut var rik och bård som sju,
Får vara nöjd om han har bröd för dagen nu.

Se bara brukspatron, som var så rak i ryggen,
Han är så lagom nu! Och kronfogden den styggen
Har blifvit mera mjuk än förr på många år.
Ja, nämndeman är folk, fast förr han var så svår;
Men att ryttmästarn, som blott kunde flaskor tömma.
En sådan kaxe blef, det kan jag inte glömma!

FRUN.

Tro mig att mycket godt det fans på botten af
Hans ytliga natur, fast han ej luft det gaf.
Men, när så faran kom, tog lättsinnet till fötter,
Och allvar, mannamod, slog sina djupa rötter
Uti hans själ och håg. Ack, det är ofta så,
Ty mången går till grund blott af att fåfång gå.
Hur mycken tack bör jag ej honom skyldig vara,
Han räddade min son från fångenskapens fara,
Kanske från döden sjelf!

MÄRTHA.

Jaha, det gjorde han —
Men se, det var vår son ändå som slaget vann!

FRUN.

Ett sådant vinnes ej af en — om en kan leda,
Det allas mod dock är, som seger skall bereda!

MÄRTHA.

Det är nog så!

(lyssnar utåt)

Men tyst! jag steg på gården hör;
Det är en liten fot, som tassar utanför!

FRUN.

Då är det Selma!

MÄRTHA (går till fönstret).

Ja! Gu' signa' na! der är hon,

Så vacker som en dag, och lilla korgen bär hon

På armen, kära frun! Stig upp nu från sitt garn,

En smul'! —

FRUN (går upp mot fonden).

Hur snäll hon är!

(till Selma som inträder)

Välkommen, kära barn! —

Andra scenen.

DE FÖRRE. SELMA (från fonden, enkelt klädd,
med en liten korg på armen).

SELMA (omfamnar henne).

Tack moder, tack!

(till Märtha)

God dag!

(ömt till frun)

Hur är det med dig? Ger sig

Det onda?

FRUN.

Ja bevars!

MÄRTHA.

Ej så som frun betar sig!

Hon sitter hela dan vid rock och fingerborg!

FRUN.

Nu narras Märtha!

MÄRTHA.

Nej!

SELMA.

Ack det var sant! Min korg!
Här har jag litet smått, som passar för den sjuka;
Tag den, du Märtha!

MÄRTHA.

Tack!

(ser i korgen)

Nej! hvetebullar mjuka,
Och fisk, alldeles färsk! Den ska' till middan tas!
Gu' signe fröken! Nu skall frun få storkalas!

(Går glad genom fonden.)

Tredje scenen.

FRU STEN. SELMA.

FRUN.

Du tänker jemt och samt på mig, min snälla flicka!

SELMA.

I dag det mamma var, som tänkte på att skicka
Dig litet smått, ej jag! -

FRUN (sätter sig).

Din mor? Hvad hon är god!

SELMA.

Och om du visste blott hvad hon fått för ett mod!
Det bittra år vi sett och som min far beröfvat
En god del af hans kraft, har på min mor utöfvat
Ett välde, som en hvar, bekant med hennes art
Kan blifva frestad lätt att kalla underbart.
Du mins hur svag hon var, hur hennes hufvud värkte,
Hur sällan någon lust till verksamhet man märkte

I hennes trötta hog; — nu allt förvandladt är
Och det är hon i dag, som husets omsorg bär.
Min far blott rufvar på förluster som han lidit,
Och makten ur hans hand så småningom har skridit
Ned i min mors, som dock begagnar den så väl,
Att han till klagomål ej har det minsta skäl!
Tvvertom, hon är så öm, så omsorgsfull, att pappa
Ej anar huru när han är att tygeln tappa! —
Jag, som så långt jag mins, såg honom stifta lag,
Såg henne viljelös blott lyda hans behag,
Jag ser förundrad nu hur pröfningen och smärtan
Kan byta lynnens art och omgestalta hjertan!

FRUN.

Men du, du sjelf, mitt barn!

SELMA.

Jag?

FRUN.

Ja, du är så blek,
Du ser affallen ut! Nånå, det är ej lek
Att afstå, som du gjort, ifrå sin lefnadslycka!

SELMA (vänder sig från henne).

Nu skämtar du helt visst! hur kan du blek mig tycka?
Det kommer sig blott af din sjelfviskhet som mor
Att du mig sörjande och djupt olycklig tror!

FRUN.

Hur kan du säga så? —

SELMA (omfamnar henne).

Jag säger hvad jag menar!

Du tror naturligtvis: "min sons förlust förtjenar
Att flickan blir ett rof för dödande hektik!" —
Ty hvarje moder är i detta fall sig lik!

Men ser du, Edwards mor, om för en annan qvinna
Han öfvergifvit mig, då skulle kinden brinna
Af feberglöd kanake, och jag olycklig gå
Och önska mig en graf; — men nu är det ej så!
Han gaf mig en rival, mer värd än tusen andra,
Och fast det smärtar mig, ej jag kan honom klandra,
Ty öfver allt på jord, vidt öfver alla band
Står Edwards älskade: hans dyra fosterland!
Och skulle, Edwards mor, du mig beklaga börja,
Så svarar jag: det är en fröjd att så få sörja,
Som jag min älskling sörjt: det fins så mången ann'
Som har sin älskling qvar — och sörjer dock en man.

FRUN.

Och när han kommer nu från stridens värf tillbaka?

SELMA.

Så skall jag, om han vill, bli inom kort hans maka.

FRUN.

Men Selma, har din far — —

SELMA.

Min far har intet sagt,

Men måste låta nu sitt löfte stå vid makt.
Dessutom har min far på detta år fått lära
Att hysa aktning för, lit till det militära!
Han, lik så mången ann, som förr likgiltig var
Nu sjunger annan ton sen kriget rasat har.

FRUN.

Lätt läkas dessa sår; när friden återvänder,
Så tar han tygeln nog tillbaks i egna händer
Och då kan Edvard än få se sig om minsann
Förrän af brukspatron han hälsas som din man!

Jag minnes prosten, jag, hur han var öfvergifven,
Och nu på några dar han är densamma blifven
Igen, som han var förr — och kronfogden sen
Som var så hjertans mjuk — nu är han rak igen! —

SELMA.

Ja, det fins ingenting mer lätt för vissa sinnen
Än skudda själen fri från pröfningarnes minnen,
Och kanske att min far förmår att hastigt nog
Få sitt humör igen, sen molnet öfver drog.
Men dock det fins en sak, som kan förhoppning nära
Om lyckligt slut för oss: det är hans smak för ära,
För rykte och för glans, och jag i smyg har hört
Hur ofta Edwards namn han på sin tunga fört.
Han velat mycket ge för att ibland vid bordet
Få säga om hans steg: "det var min måg som gjorde't",
Och när det blef bekant att Edvard blef major
Och att han fått medalj af kungen sjelf — jag tror
Att ganska ångerköpt min kära far sig funnit,
Om också ej med ord han det erkänna hunnit. —
Men nu en annan sak, en fråga som jag bär
Med ångest på min mun: när kan han vara här?

FRUN (leende).

Uti sitt sista bref han skref: "om några dagar!"

SELMA (omfamnar henne).

Om några dagar? Ack! Ser du, fast ej man klagar,
Så käns det bittert dock i hjertat mången gång,
Och sorgen smärtar mer när sinnet lider tvång.
Om jag ej stanna fått hos dig ibland och gråta
Så hade jag visst dött! — Ack, hjertat är en gåta!
När kulor hveno kring hans bröst i farans stund,
När en förbittrad strid brann på vår egen grund,

När hvarje dag oss gaf en tidning hemsk och blodig,
Om fahl och nederlag — då var jag mera modig!
Nu, när jag vet att allt är slut, att rätt och lag
Ånno blomstra i vårt land — nu darrar jag!

FRUN.

Ack tro mig, kära barn! Vi hafva alla känning
Af denna slapphet nu från færens öfverspänning:
Men du är lycklig dock, ty du är ung ännu.
Och spänstighet och kraft har ungdomssinnet ju!
För dig blir denna storm, som skakat landets grunder,
Blott som en elak dröm i lifvets morgonstunder,
Och mot dess bakgrund står dess klarare din dag —
Jag, som mot qvällen går, jag glömmer den ej, jag!
Den här för mycket djupt mitt modershjerta sårat,
Min lifskraft den satt ned, min gamla panna fårat,
Och får jag lefva blott till dess jag sett min son,
Vid lif i hemmet än — jag nöjd går härifrån.

SELMA.

Vill du ej också se, förrän du honom lemnar,
Den som ditt kärleksverk en dag fortsätta ämnar?

FRUN.

Jo visst! men henne ser jag för mig redan nu,
Ty det blir ingen ann, mitt kära barn, än du!

Fjerde scenen.

DE FÖRRE. KURT och MÄRTHA.

KURT (utanför).

God dag, du gamla troll!

SELMA.

Hvad hör jag?

FRUN.

Han är kommen!

KURT (utanför).

Men hvarför gråter du?

MÄRTHA (likaså).

Jo, för jag tycker om'en!

(kommer inrusande från fonden, gråtande och
skrattande på en gång).

Frun! ryttmästaren är här!

KURT (inkommer, lätt haltande).

Som gammal invalid!

(kastar af sig hatten)

Nej! skämtet vill ej gå! jag säger förr: Guds frid! —

(sträcker ut sina armar mot fru Sten, som kastar sig i hans famn)

Förlåt mig att jag stjal från Edvard nu hans lycka,

Men jag har ingen mor att till mitt hjerta trycka!

FRUN.

Min Edwards räddare! Min son! —

KURT.

För Guds skull, nej!

Gråt, skratta, dåna, hvad ni vill, men tacka ej!

(för henne till stolen der han sätter henne)

Om något jag har gjort, som odert tack förtjenat,

Så äro nu vi qvitt: mig har ert famntag renat!

FRUN.

Men Edvard, hvar är han?

KURT.

Han kommer inom kort!

FRUN.

Han kommer!

MÄRTHA.

Kära frun! var lugn!

KURT.

Han måste bort

Till öfversten i hast, och under tiden tänkte
Jag förbereda er på hvad er lyckan skänkte,
Ty hastig glädje kan, så väl som hastig sorg
Bli farlig för en sjuk!

SELMA (går fram och räcker honom
sin hand).

Har ni ej glömat min korg?

KURT.

Min fröken!

SELMA.

Ärligt svar!

KURT.

Den är ej lätt att glömma
När ni envisats har att på er skönhet gömma!

SELMA.

Fy! jag tror nästan att den gamle Kurt fins kvar!
Men tack likväl!

KURT.

För hvad?

SELMA.

Ni Edvard räddat har!

KURT.

Det var blott sjelfviskhet, det ej för er skull skedde,
Ty det var Edwards mod som seger oss beredde!

(sakta)

Förtjenar det ett tack, så skynda vägen fram
Åt kronofogdens till — och var ej otacksam!

SELMA.

Han kommer derifrån? —

KURT.

Kanhända! —

SELMA.

Hvilken lycka!

(skyndar till frun och omfamnar henne)

Jag kommer strax igen!

(till Kurt)

Gif mig er hand att trycka!

(Trycker hans hand och skyndar ut.)

Femte scenen.

DE FÖRRE (utom SELMA).

FRUN.

Hvart går hon?

KURT.

Vägen fram helt visst en liten bit!

MÄRTHA (vid fönstret).

Kors! så hon springer!

KURT.

Ja, hon springer på visit

Till kronofogdens!

FRUN (förvånad).

Hon?

KURT.

Ja ser ni, så till vida

Som gamle öfversten — bor just åt samma sida!

FRUN.

Ah! nu förstår jag! Men, hvad säger brukspatron?

KURT.

“Kom hit och blif — ej min — men flickans kompanjon!”

FRUN.

Tror ni?

KURT.

Det tror jag visst! Ett krig kan vishet lära,
Och året har satt fart uti de stationära!
Det är — tro mig, fru Sten! — en riktig lust att se
Hur folket blifvit väckt, hur det kan offer ge
I stort som uti smått, hur friskt och fritt det andas,
Nu sedan fridens dag på nytt i solsken randas!
All fördom rensats bort, all envishet som trög
Mot rätten stälde sig och nötta fraser ljög,
All tvekan, allt begär att egen fördel främja
Blåst bort som vårens sky och faran gifvit sämja!

FRUN.

Att det dock fordras skall så svårt medikament
För att det sanna skall af menskorna bli känt!

KURT.

Ja, världen är nu så en gång för alla vorden,
Och englar fins det ej — blott menniskor på jorden! —
Och det är väl minsann, ty englar äro bra,
Men blefve tråkiga att här som sällskap ha'!
Fans ingen sorg på jord så fans det ingen lycka,
Och fans det ingen strid, hur skulle frid oss smycka?
Ombyte gagnar allt och lexan som vi fått
Skall göra landet starkt och göra folket godt! —
Och hvad nu brukspatron beträffar, ser jag inga
Så svåra hinder för att han ej skall dagtinga
Han också i sin tur, med skilnad blott deri,
Att han ej från en pligt skall söka blifva fri,

Som Edvard förr han bjöd; men, klokare än mången
Slå ner en fördoms mur som hållit honom fången!
Han kunde säga nej åt löjtnanten, som var
Ung, oförsökt ännu; men mera svårt sig har
Att säga samma nej åt krigarn som har pröfvat
Hvad faran säga vill, och hjeltebragder öfvat!
Man säge hvad man vill, men mod och käck bedrift
Stå mer i pris hos oss än någon gammal skrift
Som på sitt pergament kan dammigtt vittne bära
Om nutids veklighet, skyld af förmultnad ära!

MÄRTHA (vid fönstret).

Der komma brukspatrons!

KURT.

Se der, hvad sade jag?
Förut gick ni till dem; de komma hit i dag!

FRUN.

Ja, sannerligen!

(till Märtha)

Fort! sätt undan rocken genast!

MÄRTHA.

Ja, kära frun, jag går!

(Bär in spinurocken i sidorummet.)

KURT (för sig).

Jag tackar ej för senast!

Sjette scenen.

DE FÖRRE. BRUKSPATRON. LEONORA (från fonden;
Leonora ledande brukspatron, som stöder sig
på hennes arm).

BRUKSPATRON.

Nå säg mig, är det sant . . . god dag, fru Sten! förlåt,
Vi komma apropos . . . men vägen bar hitåt . . .

FRUN.

Välkomna, för all del!

LEONORA.

Tack!

BRUKSPATRON.

Ni ska' nog ursäkta
Att vi er störa, men vi hafva blifvit väckta
Af stora nyheter. — Nå, säg mig, är det sant
Att Edvard...

(blir varse Kurt)

Hvem är det? Ansigtet är bekant,
Men jag ser inte rätt...

LEONORA.

Ryttmästar Kurt!

BRUKSPATRON.

Ja riktigt!

Välkommen, kära bror!

KURT.

Jag tackar!

BRUKSPATRON.

Mer än viktigt!
Har detta dystra år ju varit för vårt land,
En af dess hjeltar nu jag räcka vill min hand!

KURT.

Jag ber, för all del...

BRUKSPATRON.

Nej! tag hit din hand! Soldaten
Är utan all protest den främste uti staten!

(till Leonora)

Led mig till stolen!

(han sätter sig)

Tack! vi vore stolta, vi,
Vi satte högt vårt jern, vår flit, vår industri,

Vi gjorde allt vårt till, i ladorna att samla,
Och trodde ej att dé som korthus skulle ramla
För första vindstöt af den storm som vildt bröt ut, —
Och utan krigarns arm med oss det varit slut!

KURT.

Men dessa armar tas från arbetet, och blifva,
Hur tappra än de ä', likväl improduktiva!

BRUKSPATRON.

Jag vill ej höra mer ett enda ord derom!
Improduktiva de? Om — ja, jag säger, om,
När kriget först bröt ut, vi haft en större skara
Utaf den sorten, vi ej skulle slagne vara!
Nej, hädanefter bör uti vårt hela land
Hvarenda pojke stå beväpnad intill tand,
Och om mitt bruk kan från förfallet resas mera,
Så skall hvarenda smed hvar dag få exercera!
Ja, om jag vore ung och kunde söner få,
De skulle i kasern från det de vore små,
Ty det fins ingenting som räddar oss från dräpning,
Mer än en konsekvent och allmän folkbeväpning!

LEONORA (till frun).

Var icke Selma här?

FRUN

Hon gick att möta få

Min son!

LEONORA.

Vår son, fru Sten!

FRUN.

Och ni, ni säger så?

LEONORA.

Jag hoppas: så det blir!

KURT (leende till brukspatron).

Du har alltså dagtingat?

BRUKSPATRON.

Ja, detta satans krig mig liksom andra tvingat!
Och ifrån denna stund jag tycker det är skäl
Att *alla* vapen få . . .

KURT.

Gå ej för långt likväl!

BRUKSPATRON.

Man kan ej gå för långt uti att redo vara!

KURT.

Jo, man kan gå för långt! Ty stå i vapen bara
Och glömma fridens värf, är lika illa som
Att älska friden så att man gör rakt tvärtom!
Nej, låtom oss i lugn de frida yrken sköta,
Beredda utan skryt att yttre faror möta,
Och ej i otid jemt till våra vapen ta'
Ty för att segrar få, man måste välstånd ha! -

BRUKSPATRON.

Ja, välstånd! Herre Gud! det blir ej lätt att fånga,
Sen vi förluster haft så stora och så många!
Du skulle se mitt bruk, som var ett mönster här,
Hur hamrarne stå still, hur allting sköfladt är!

KURT.

Åh, ännu kan der väl ånyo verksamt blifva!

LEONORA.

Ja, om vi icke blott oss sjelfva öfvergifva!

BRUKSPATRON.

Ja, du kan hoppas du; men jag har vuxit från
Att nära något hopp! — Ja, hade jag en son

Som er, fru Sten; en son som gjorde namnet ära
Då skulle kanske lätt förlusterna jag bära!

FRUN.

Ej ära; fröjd är mer!

BRUKSPATRON.

Jaja, ni är ju mor,
För er är glädjen allt; för oss är äran stor!
Hvar tidning som oss hann ifrån krigsskådeplatsen,
Bar vitne om en bragd, gaf honom främsta platsen
Uti de ungas led, som stridde för vårt land,
Och honom ville jag ta' svärdet utur hand!
Men menniskan är blind; jag kunde aldrig ana
Att han med sådan kraft på krigets svåra bana
Sig skulle bryta fram, och ingen af oss drömt
Att namnet Edvard Sten så skulle bli berömdt!
För honom ligger nu en ståtlig framtid jemnad,
Och bar jag dumt mig åt, så är han också hämnad.

KURT (sakta).

Allt kan ju göras om, ty Edvard älskar än
Sin Selma lika högt och är snart här igen!

BRUKSPATRON.

Men, jag är fattig nu, mins det!

KURT.

Så mycket bättre;
Jag känner Edvard bäst: han rikdom högt ej sätter;

BRUKSPATRON.

Men, jag är stolt ännu fast lyckan är förbi,
Vi gamle, ser du bror, vanslägtas icke, vi!

(till frun)

Men, är ej Selma här?

FRUN.

Hon gick nyss framåt vägen.

LEONORA.

Hon kommer snart!

BRUKSPATRON (till Kurt).

Hvarför blef gumman så förlägen?

KURT.

Jo, ser du, Selma gick att möta hennes son.

BRUKSPATRON.

Han kommer hem i dag?

(till Leonora)

Låt oss gå härifrån!

LEONORA.

Nej, låt oss stanna kvar: du lofvat mig att göra
I denna sak, min vän, det enda som vi böra!

BRUKSPATRON.

Men, Leonora . . .

LEONORA (leende).

Tyst! du gör dig endast till
Och jag vet mycket väl att helst du stanna vill!

BRUKSPATRON.

Men . . .

KURT (ser utåt).

Tyst! jag röster hör!

FRUN (likaså).

De komma! Hvilken glädje!

BRUKSPATRON.

Ensamma?

KURT.

Tro ej det! Majorskan är den tredje!

(Brukspatron, Leonora och Kurt draga sig tillbaka åt höger. Fru Sten skyndar med ungdomlig liflighet upp mot fonden och kistar sig i den inträdande Edwards famn. Selma och majorskan stanna i dörren. Paus.)

Sjunde scenen.

DE FÖRRE. EDVARD. SELMA. MAJORSKAN.
Sedan MÄRTHA.

FRUN.

Min son, min käre son!

EDVARD.

Min mor! Gud vare tack

Att jag är här och ser dig åter!

(Paus.)

FRUN.

Ack

Hvad du är blek . . . din arm . . .

EDVARD.

Men jag är bra i armen!

KURT.

Och se på plåstret då? Han bär det stolt på barmen!

(De komma nedåt.)

EDVARD.

God dag, mitt kära hem!

(ser sig omkring)

Men säg hvar Märtha är?

MÄRTHA (från fonden).

(Gu' vare med kapten . . . men gumman, hon är här!

(omfamnar honom)

Välkommen hem igen!

EDVARD.

Tack, Märtha!

MÄRTHA.

Jag blir galen!

Han är ju lika fin som nånsin generalen!

EDVARD.

Och du är trofast, du, liksom du alltid var;
Ja, det är din förtjenst att än min mor jag har!

BRUKSPATRON.

Men, dina vänner då?

EDVARD.

Herr brukspatron!

BRUKSPATRON.

Nej, stilla!

Säg icke brukspatron, bemöt ej ondt med illa.

LEONORA.

Säg far och mor på nytt!

EDVARD.

Det går ej an, jag är
Nu mer än nånsin förr en fattig militär,
Och hvad på detta år jag lärt, må vara ringa,
Men ingen säga skall att jag har lärt dagtinga!

MAJORSKAN.

Du talar som en man, min krigare! Gå på!
Här finnes en som vet värdera dig!

SELMA.

Nej två!

Om ock för lifvet nu ditt ord oss skulle skilja,
Jag skulle från din mun ej annat höra vilja!

KURT.

Detsamma säger jag!

FRUN.

Och äfven jag, min son!

EDVARD (till Selma).

Och icke ens för dig jag veke derifrån!

BRUKSPATRON (till Leonora).

Och på det sättet stå vi båda öfvergifna,

Föraktade . . .

LEONORA.

Ej så! Blott rättvist slagne blifna!

BRUKSPATRON (efter en pans, går fram till Edvard).

Herr löjtnant Edvard Sten . . .

KURT (sufflerar).

Major!

BRUKSPATRON (rätar på sig).

Godt! — Herr major,

Säg, vill ni bli vår mäg!

EDVARD (skyndar fram till dem).

Min far! min andra mor!

(till Selma)

Min brud!

MAJORSKAN (till brukspatron).

Rätt så, min son! Tro mig att fru majorskan
Har lika vacker klang som fru bruksinspektorskan!

BRUKSPATRON.

Ja, jag är mycket nöjd också med detta slut,

Om allt det andra ej blott hade gått förut!

FRUN.

Om det ej gått förut, hvem vet hur det nu vore!

MAJORSKAN.

I fördoms blindhet än kanske omkring vi fore.

KURT.

Och grälade som förr ännu om påfvens skägg!

EDVARD.

Ja, ödet gjorde som Kolumbus med sitt ägg,
Nu se vi en och hvar hvad alla ha' att göra!

BRUKSPATRON.

Låt oss om kriget nu och dina bragder höra,
Berätta oss allt stort, som der passerat har!

EDVARD.

Nej! låt oss spara det till längre fram, min far!
Nu vill jag glädjas åt min återfunna lycka,
Låt Selma inom kort mitt hem som maka smycka!
När sen vi sitta der och det är vinter re'n
Låt oss berätta då vid brasans muntra sken,
Om dessa stormens dar som öfver landet drogo,
Och våra skördar väl, men ej vårt mod nedslogo!
Och låt oss bedja Gud att aldrig oväns hand
Må finna utan värn vårt dyra fosterland!

BRUKSPATRON.

Ja, du har rätt, min son!

KURT.

Och hotar oss hans klinga,
Så må vi veta dö, som män — men ej dagtinga!

På ALB. BONNIERS förlag har i bokhandeln nyss utkommit:

BRÖLLOPPET PÅ ULFÅSA

SKÅDESPEL I FYRA AKTER

AF

FRANS HEDBERG

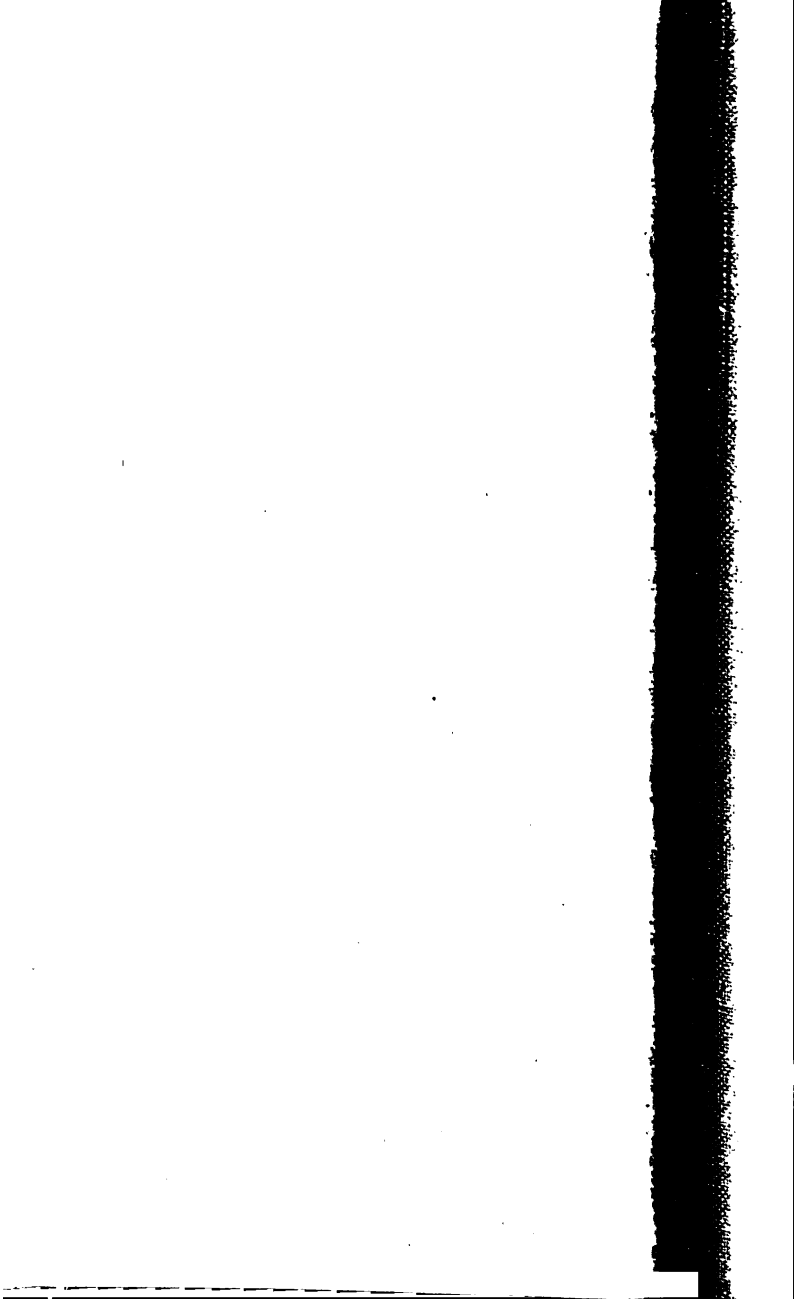
Andra Upplagan.

Med en titelvignett af C. G. HELLQVIST

Pris: 1.25.

8

012908

